

DUE DATE SLIP**GOVT. COLLEGE, LIBRARY**

KOTA (Rej.)

Students can retain library books only for two weeks at the most.

BORROWER'S No.	DUE DATE	SIGNATURE

1988-89

अमरकोषः ।

AMARAKOŚA H.

A METRICAL DICTIONARY OF THE SANSKRIT LANGUAGE
WITH TIBETAN VERSION

EDITED BY

MAHĀMĀRĪCĪDHĪ VĀSĀTIS CHANDRA VIDYĀBHŪSANA MA PH D
*Principal, Sanskrit College, Calcutta; Joint Philological Secretary, Asiatic Society
of Bengal, and Fellow of the Calcutta University*

FASC II

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET
1912.

अमरकोषः ।

(अमरसिंहविरचितसंस्कृताभिधानं
भोटभाषानुवादसहितम्)

महामहोपाध्याय

श्रीसतीशचन्द्रविद्याभूषणेन

मम्यादितः ।

द्वितीयखण्डः ।

बङ्गदेशीयामियाटिकमोसार्दिनामधेयसमाजानुमत्या

कलिकाता राजधान्यां ।

प्राप्टिष्ठ-मिशन-पत्रे मुद्रितः ।

शकाब्दाः १८३४ ।

འཆི་མེད་མཚོན་།

༤༦ ॥ འཆི་མེད་མཚོན་མཚོན་། ལ་པར་གོ་། རོ་མཚོན་།
འཆི་མེད་མཚོན་ཞེས་བྱ་བ་ཚོགས་གཞུང་།
མཚོན་བཞུགས་པོ་།

འཆི་མེད་མཚོན་ཞེས་བྱ་བ་བསྐྱེད་བྱུང་ལ་ལྟོ་བ་དཔོན་ལྟོ་བོ་
ས་ཏེ་བ་ཚོ་བྱུང་བུ་ལ་ད་གི་ས་ལྟོ་བ་པོ་།

འཆི་མེད་མཚོན་ཞེས་བྱ་བ་ལ་ལྟོ་བ་པོ་།

वाजिवाह्यार्धगन्धर्व्वहयसैन्यवसप्तयः ।

आजानेयाः कुलौनाः स्युर्विनीताः साधुवाहिनः ॥ ४४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४४ ॥

वनायुजाः पारशीकाः काम्बोजा वाह्लिका हयाः ।

ययुरश्वोऽश्वमेधीयो जवनस्तु जवाधिकः ॥ ४५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४५ ॥

पृथः स्यौरौ सितः कर्को रथ्यो वोढा रथस्य यः ।

बालः किशोरी वाम्यश्वा वडवा वाडव ङ्गणे ॥ ४६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४६ ॥

चिघ्नाश्वीनं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते ।

कश्यन्तु मध्य मश्वानां हेपा ह्येपा च निस्वनः ॥ ४७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ४७ ॥

कण्ठीरथः प्रवृहणं हयनञ्च समं चयम् ।

क्लीवेऽनः शकटोऽस्त्री स्याद्गन्त्री कम्बलिवाह्यकम् ॥ ५२ ॥

इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः । इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः ।

वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः । वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः ॥ 52

शिविका याप्यथानं स्याद्दोलाप्रेङ्गादिकाः स्त्रियाम् ।

उभौ तु द्वैपवैयाघ्री द्वीपिचर्मावृते रथे ॥ ५३ ॥

इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः । इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः ।

वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः । वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः ॥ 53

पाण्डुकम्बलसंवीतः स्यन्दनः पाण्डुकम्बली ।

रथे काम्बलवास्त्राद्याः कम्बलादिभिरावृते ॥ ५४ ॥

इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः । इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः ।

वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः । वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः ॥ 54

त्रिपु द्वैपादयो रथ्या रथकद्धा रथव्रजे ।

धूः स्त्री क्लीवे यानमुखं स्याद्द्रघाङ्ग मपस्तरः ॥ ५५ ॥

इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः । इवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनःइवद्विःश्विनः ।

वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः । वर्षिनःश्विनःइवद्विःश्विनः ॥ 55

चक्रं रथाङ्गं तस्यान्ते नेमिः स्त्री स्यात् प्रधिः पुमान् ।
पिण्डिका नाभिरक्षाग्रकीलके तु द्वयोरणिः ॥ ५६ ॥

अभिरक्षाग्रकीलके तु द्वयोरणिः ॥ ५६ ॥
अभिरक्षाग्रकीलके तु द्वयोरणिः ॥ ५६ ॥
अभिरक्षाग्रकीलके तु द्वयोरणिः ॥ ५६ ॥

रथगुप्ति र्वरूथो ना क्लृवरस्तु युगन्धरः ।
अनुकर्पो दार्व्वधःस्थं प्रासङ्गो ना युगाट्टयुगः ॥ ५७ ॥

अनुकर्पो दार्व्वधःस्थं प्रासङ्गो ना युगाट्टयुगः ॥ ५७ ॥
अनुकर्पो दार्व्वधःस्थं प्रासङ्गो ना युगाट्टयुगः ॥ ५७ ॥
अनुकर्पो दार्व्वधःस्थं प्रासङ्गो ना युगाट्टयुगः ॥ ५७ ॥

सर्व्वं स्याद्वाहनं यानं युग्यं पञ्चञ्च धोरणम् ।
परम्परावाहनं यत्तद्वैनीतक मस्त्रियाम् ॥ ५८ ॥
परम्परावाहनं यत्तद्वैनीतक मस्त्रियाम् ॥ ५८ ॥
परम्परावाहनं यत्तद्वैनीतक मस्त्रियाम् ॥ ५८ ॥

आधीरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निपादिनः ।
नियन्ता प्राजिता यन्ता सृता च सारथिः ॥ ५९ ॥

आधीरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निपादिनः ॥ ५९ ॥
आधीरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निपादिनः ॥ ५९ ॥
आधीरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निपादिनः ॥ ५९ ॥

पुरोगाग्रेसर-प्रष्टाग्रतःसर-पुरःसराः ।

पुरोगमः पुरोगामी मन्दगामी तु मन्धरः ॥ ७२ ॥

पुरोगमस्य मन्धरस्य मन्धरस्य मन्धरस्य । मन्धरस्य मन्धरस्य मन्धरस्य ।
मन्धरस्य मन्धरस्य मन्धरस्य ॥ ७२

जङ्घालोऽतिजवस्तुल्यौ जङ्घाकरिकजाङ्घिकौ ।

तरस्वी त्वरितो वेगौ प्रजवौ जवनी जवः ॥ ७३ ॥

जवस्य जवस्य जवस्य । जवस्य जवस्य जवस्य ।
जवस्य जवस्य जवस्य ॥ ७३

जय्यो यः शक्यते जेतुं जेयो जेतव्यमात्रके ।

जैवस्तु जेता यो गच्छत्यलं विद्विपतः प्रति ॥ ७४ ॥

जेतव्यस्य जेतव्यस्य जेतव्यस्य । जेतव्यस्य जेतव्यस्य जेतव्यस्य ।
जेतव्यस्य जेतव्यस्य जेतव्यस्य ॥ ७४

सोऽभ्यमिच्योऽभ्यमिच्योऽप्यभ्यमिच्येण इत्यपि ।

जर्जस्वलः स्यादूर्जस्वी य उर्जोऽतिशयान्वितः ॥ ७५ ॥

जर्जस्वस्य उर्जस्वस्य उर्जस्वस्य । उर्जस्वस्य उर्जस्वस्य उर्जस्वस्य ।
उर्जस्वस्य उर्जस्वस्य उर्जस्वस्य ॥ ७५

स्यादुरस्वानुरसिलो रथिरो रथिको रथौ ।

कामगाम्यनुकामीनो ह्यत्यन्तीन स्तथा मृशम् ॥ ७६ ॥

मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

येनैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

इत्युक्तं तत्रैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ॥ 76

शूरो वीरश्च विक्रान्तो जेता जिष्णुश्च जित्वरः ।

सांयुगीनो रणे साधुः शस्त्राजीवादय स्त्रियु ॥ ७७ ॥

यस्यैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ॥ 77

ध्वजिनी वाहिनी सेना पृतनानीकिनी चमूः ।

वरुथिनी बलं सैन्यं चक्रञ्चानीक मस्त्रियाम् ॥ ७८ ॥

यस्यैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

यस्यैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

इत्युक्तं तत्रैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ॥ 78

ब्यूहत्तु बलविन्यासो भेदा दण्डादयो युधि ।

प्रत्यासरो ब्यूहपार्ष्णिः सैन्यपृष्ठे प्रतिग्रहः ॥ ७९ ॥

यस्यैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ।

यस्यैतन्निमित्तं मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ । मन्त्रिणभिरनुदुष्यतेऽथ ॥ 79

एकेभैकरथा त्र्यश्वा पत्तिः पञ्चपदातिका ।

पत्त्यङ्गै स्त्रिगुणैः सर्वैः क्रमादाख्या यथोत्तरम् ॥ ८० ॥

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ।

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ।

गुणैः सर्वैः इन्द्रः इन्द्रः ॥ ८० ॥

सेनामुखं गुल्मगणौ वाहिनी पृतना चमूः ।

अनीकिनौ दशानौ किन्वक्षौ हिण्यथ सम्पदि ॥ ८१ ॥

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ।

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ॥ ८१ ॥

सम्पत्तिः श्रीश्च लक्ष्मीश्च विपत्त्यां विपदाप्रदौ ।

आयुधन्तु प्रहरणं शस्त्र मस्त्र मघास्त्रियौ ॥ ८२ ॥

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ।

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ॥ ८२ ॥

धनुश्चापौ धन्वशरासनकोदण्डकार्मुकम् ।

इघ्रासोऽप्यथ कर्णस्य कालपृष्ठं शरासनम् ॥ ८३ ॥

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ।

इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः । इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः इन्द्रः ॥ ८३ ॥

द्वयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च परश्वधः ।

स्याच्छस्त्री चासिपुत्रौ च छुरिका चासिधेनुका ॥ ८२ ॥

मृशिस्यश्चेत्तुःशुचिःस्यस्यु । नमःशुचिःशुचिःशुचिः ।

हृदयैःशुचिःहृदयैः । नमःशुचिःशुचिः ॥ ८२

वा पुंसि शल्यं शङ्कुर्ना शर्वला तोमरोऽस्त्रियाम् ।

प्रासस्तु कुन्तः कौणस्तु स्त्रियः पाल्यश्रिकोटयः ॥ ८३ ॥

नमःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः । नमःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः ।

शुचिःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः । नमःशुचिःशुचिःशुचिः ॥ ८३

सर्वाभिसारः सर्वौघः सर्वसन्नहनार्थकः ।

लोहाभिहारोऽस्त्रमृतां राज्ञां नीराजनाविधिः ॥ ८४ ॥

गुणश्रीःशुचिःशुचिःशुचिः । गुणश्रीःशुचिःशुचिःशुचिः ।

शुचिःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः । नमःशुचिःशुचिःशुचिः ॥ ८४

यत्सेनयाभिगमन मरौ तदभिषेणनम् ।

यात्रा ब्रज्याभिनिर्घाणं प्रस्थानं गमनं गमः ॥ ८५ ॥

नमःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः । नमःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः ।

शुचिःशुचिःशुचिःशुचिःशुचिः । नमःशुचिःशुचिःशुचिः ॥ ८५

मृध मास्तन्दनं संख्यं समीकं साम्परायिकम् ।

अस्त्रियां समरानीकरणाः कलहविग्रहौ ॥ १०४ ॥

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ।

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ॥ 104

सम्प्रहाराभिसम्पातकलिसंस्फोटसंयुगाः ।

अभ्यामर्दसमाघातसंग्रामाभ्यागमाहवाः ॥ १०५ ॥

अभ्यामर्दसमाघातसंग्रामाभ्यागमाहवाः ।

अभ्यामर्दसमाघातसंग्रामाभ्यागमाहवाः ॥ 105

समुदायः स्त्रियः संयत्समित्याजिसमिद्दयुधः ।

नियुद्धं बाहुयुद्धेय्य तुमुलं रणसङ्कुले ॥ १०६ ॥

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ।

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ॥ 106

श्लेडा तु सिंहनादः स्यात् करिणां घटना घटा ।

क्रन्दनं योधसंरावो वृंहितं करिगर्जितम् ॥ १०७ ॥

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ।

संज्ञानुसारेणसंज्ञानुसारेण । मसुधदन्तस्यपदार्थेण ॥ 107

पराजितपराभूतौ त्रिषु नष्टतिरोहितौ ।

प्रमापणं निवर्हणं निकारणं निशारणम् ॥ ११२ ॥

འཕམ་པ་དང་ནི་པ་མོ་ལ་གྱུ་ཡ། ཡི་ཕམ་པ་དང་ནི་སྐྱབས་པ་ལོ།

འཛོལ་ས་དང་རྗེ་ག་དང་བདུང་བ་དང་། ॥ 112

प्रवासनं परासनं निस्तूदनं निहिंसनम् ।

निर्वासनं संज्ञपनं निग्रन्थन मपासनम् ॥ ११३ ॥

ནམ་འཛོལ་དང་བཞུན་པ་དང་། བཞུས་དང་ཉེར་གཏོས་མནར་བ་དང་།

ནོར་བ་ཉེད་པ་གོས་མེད་དང་། ॥ 113

निस्तर्हणं निहननं क्षणनं परिवर्जनम् ।

निर्वापणं विशसनं मारणं प्रतिघातनम् ॥ ११४ ॥

བདུང་དྲག་ངེས་འཛོལ་ས་ངེས་པར་གསོད། སྐད་ཅིག་དང་ནི་ཡོངས་སྐྱབས་སྐྱབས།

ནི་བྱེ་བ་ནི་མི་གས་དེ། ལུང་དེ་ལྟ་ནི་སྐྱུ་དེ། ॥ 114

उद्दासनप्रमथनक्रथनोज्जासनानि च ।

आलम्भपिञ्जविशरघातोन्माथवधा अपि ॥ ११५ ॥

ལྷུ་དུ་ས་ནི་བྱེ་བ་ལ་མ་གཞི། ལྷུ་མ་ལོ་རྗེ་ས་ལྟ་ནི་ཅ།

ལུང་ལྷུ་མི་ལྟ། ལྷུ་མ་འཛོལ་ས་གཏུ་བས་དང་གཏོད་པ་དང་།

དེ་ནམས་ལྟ་གསོད་གཏོད་ཀྱི་མིང་གི་དམ་གྲངས་སོ། ॥ 115

स्यात् पञ्चता कालधर्मा दिष्टान्तः प्रलयोऽत्ययः ।

अन्तो नाशो द्वयो मृत्यु मरणं निधनोऽस्त्रियाम् ॥ ११६ ॥

एतन्मृत्युसंज्ञायां मृत्युः मरणं । अन्तो नाशो निधनोऽस्त्रियाम् ।

अन्तो नाशो निधनोऽस्त्रियाम् । अन्तो नाशो निधनोऽस्त्रियाम् ॥ 116

परासु-प्राप्तपञ्चत्व-परेत-प्रेतसंस्थिताः ।

मृतप्रमीतौ चिघेते चिता चित्या चितिः स्त्रियाम् ॥ ११७ ॥

मृतप्रमीतौ चिघेते चिता चित्या चितिः स्त्रियाम् ।

मृतप्रमीतौ चिघेते चिता चित्या चितिः स्त्रियाम् ॥ 117

कवन्धोऽस्त्री क्रियायुक्त मपमूर्द्धकलेवरम् ।

शमशानं स्यात् पितृवनं कुणपः शव मस्त्रियाम् ॥ ११८ ॥

कवन्धोऽस्त्री क्रियायुक्त मपमूर्द्धकलेवरम् ।

कवन्धोऽस्त्री क्रियायुक्त मपमूर्द्धकलेवरम् ॥ 118

प्रग्रहोपग्रहौ वन्द्यां कारा स्यादन्धनालये ।

पुंसि भृम्यसवः प्राणाश्चैवं जीवोऽसुधारणम् ॥

आयु जीवितकालो ना जीवातु जीवितौपधम् ॥ ११९ ॥

इति चचियवर्गः ।

आयु जीवितकालो ना जीवातु जीवितौपधम् ॥

आयु जीवितकालो ना जीवातु जीवितौपधम् ॥

आयु जीवितकालो ना जीवातु जीवितौपधम् ॥ 119

आयु जीवितकालो ना जीवातु जीवितौपधम् ।

लोष्टानि लेष्टवः पुंसि कोटिशो लोष्टुमेदनः ।
प्राजनं तोदनं तोत्रं खनित्रं भवदारणम् ॥ १२ ॥

लोष्टानि लेष्टवः पुंसि कोटिशो लोष्टुमेदनः ।
प्राजनं तोदनं तोत्रं खनित्रं भवदारणम् ॥ 12

दात्रं लवित्रं भावन्यो योत्रं योक्त मथो फलम् ।
निरौपं कूटकं फालः कृपिको लाङ्गलं हलम् ॥ १३ ॥

दात्रं लवित्रं भावन्यो योत्रं योक्त मथो फलम् ।
निरौपं कूटकं फालः कृपिको लाङ्गलं हलम् ॥ 13

गोदारणञ्च सीरोऽथ शम्या स्त्री युगकीलकः ।
ईषा लाङ्गलदण्डः स्यात् सीता लाङ्गलपद्धतिः ॥ १४ ॥

गोदारणञ्च सीरोऽथ शम्या स्त्री युगकीलकः ।
ईषा लाङ्गलदण्डः स्यात् सीता लाङ्गलपद्धतिः ॥ 14

पुंसि मेधिः खले दारु न्यस्तं यत् पशुबन्धने ।
आशुव्रीहिः पाटलः स्यात् सितशुकयवौ समौ ॥ १५ ॥

पुंसि मेधिः खले दारु न्यस्तं यत् पशुबन्धने ।
आशुव्रीहिः पाटलः स्यात् सितशुकयवौ समौ ॥ 15

तोक्मस्तु तत्र हरिते कलायस्तु सतीलकः ।

हरेणुखण्डिकौ चाम्बिन् कोरदूपस्तु कीट्रवः ॥ १६ ॥

ब्रह्मिन्मन्त्रिण्यन्तरे । श्रवणसन्निभगुणम् ।

श्रवणसन्निभम् । गौरदुपदुर्गोत्तमम् ॥ 16

मङ्गल्यको मसृगोऽथ मुद्गपृकमपृकौ ।

वनमुद्गे सर्पये तु द्वौ तन्तुभकदम्बकौ ॥ १७ ॥

व्यामिसदन्तेश्रवणम् । श्रवणसन्निभगुणम् ।

व्यामिसदन्तम् । श्रवणसन्निभगुणम् । गौरदुर्गोत्तमम् ॥ 17

सिद्धार्थन्त्रेषु ध्वला गोधूमः सुमनः समौ ।

स्याद्यावकस्तु कुल्माप श्रणको हरिमन्चकः ॥ १८ ॥

श्रवणसन्निभगुणम् । श्रवणसन्निभगुणम् ।

श्रवणसन्निभगुणम् । श्रवणसन्निभगुणम् ॥ 18

द्वौ तिले तिलपेजश्च तिलपिङ्गश्च निष्फले

श्ववः श्रुधाभिजननो राजिका कृष्णिकासुरी ॥ १९ ॥

श्रवणसन्निभगुणम् । श्रवणसन्निभगुणम् ।

श्रवणसन्निभगुणम् । श्रवणसन्निभगुणम् ॥ 19

स्त्रियौ कङ्गुप्रियङ्गु द्वे अतसी स्यादुमा द्युमा ।
मातुलानौ तु भङ्गायां व्रीहिभेद स्वणुः पुमान् ॥ २० ॥

स्त्रियौ कङ्गुप्रियङ्गु द्वे अतसी ।
मातुलानौ तु भङ्गायां व्रीहिभेद स्वणुः पुमान् ॥ २० ॥

किंशारुः शस्यशूकं स्यात् कणिशं शस्यमञ्जरौ ।
धान्यं व्रीहिः स्तम्बकरिः स्तम्बो गुच्छ स्तृणादिनः ॥ २१ ॥

किंशारुः शस्यशूकं स्यात् कणिशं शस्यमञ्जरौ ।
धान्यं व्रीहिः स्तम्बकरिः स्तम्बो गुच्छ स्तृणादिनः ॥ २१ ॥

नाडी नालञ्च काण्डोऽस्य पलालोऽस्त्री स निष्फलः ।
कङ्करो वुपं क्लौवे धान्यत्वचि पुमांस्तुपः ॥ २२ ॥

नाडी नालञ्च काण्डोऽस्य पलालोऽस्त्री स निष्फलः ।
कङ्करो वुपं क्लौवे धान्यत्वचि पुमांस्तुपः ॥ २२ ॥

शूकोऽस्त्री श्लक्ष्णतौक्ष्णाग्रे शमी सिम्वा चिपूत्तरे ।
कड्ड मावसितं धान्यं पृतन्तु बहुलीकृतं ॥ २३ ॥

शूकोऽस्त्री श्लक्ष्णतौक्ष्णाग्रे शमी सिम्वा चिपूत्तरे ।
कड्ड मावसितं धान्यं पृतन्तु बहुलीकृतं ॥ २३ ॥

आरालिका आन्धसिकाः सूदा औदनिका गुणाः ।
 आपूपिकः कान्दविको भक्ष्यङ्कार इमे त्रिषु ॥ २८ ॥

सुवममेषाससमामय । अममदेअदेवदमपुमठमरे ।
 मदेवममाममममममे । मममेवममदेवममममम ॥ २५

अशमन्त मुद्धान मधिश्रयणी चुस्त्रि रन्तिका ।
 अङ्गारधानिकाङ्गारशकत्रयपि हसन्यपि ॥ २९ ॥

मममममेवममममममम । मममममेवममममममम ।
 मममममेवममममममम । मममममेवममममममम ॥ २९

हसन्यप्यथ न स्त्री स्यादङ्गारोऽलात मुल्लुकम् ।
 क्लीवे ऽम्बरीषं भाद्रो ना कन्दूर्वा स्वेदनी स्त्रियाम् ॥ ३० ॥

मेवमममेवममममममम । मममममेवममममममम ।
 मममममेवममममममम । मममममेवममममममम ॥ ३०

अलिञ्जरः स्यान्मणिकं कर्कर्यालु गंलन्तिका ।
 पिठरः स्याल्युखा कुण्डं कलशस्तु त्रिषु द्वयोः ॥ ३१ ॥

मेवमममेवममममममम । मममममेवममममममम ।
 मममममेवममममममम । मममममेवममममममम ॥ ३१

घटः कुटनिपा वस्त्री शरावो वह्नमानकः ।

चज्जीपं पिष्टपचनं कंसोऽस्त्री पानभाजनम् ॥ ३२ ॥

घुस्यवर्णिस्यवर्णिस्ये । मस्यवर्णिस्यवर्णिस्ये ।

घुस्यवर्णिस्यवर्णिस्ये । मस्यवर्णिस्यवर्णिस्ये ॥ ३२

कुतूः कृत्तेः स्नेहपात्रं सैवाल्या कुतुपः पुमान् ।

सर्वमावपनं भाण्डं पाचमात्रे च भाजनम् ॥ ३३ ॥

कुतूः कृत्तेः स्नेहपात्रं सैवाल्या कुतुपः पुमान् ।

कुतूः कृत्तेः स्नेहपात्रं सैवाल्या कुतुपः पुमान् ॥ ३३

दर्विः कम्बिः खजाका च स्यात्तर्हृर्द्वाहस्तकः ।

अस्त्री शाकं हरितकं शिग्रुस्य तु नाडिका ॥ ३४ ॥

दर्विः कम्बिः खजाका च स्यात्तर्हृर्द्वाहस्तकः ।

दर्विः कम्बिः खजाका च स्यात्तर्हृर्द्वाहस्तकः ॥ ३४

कडुम्वश्च कलम्वश्च वेसवार उपस्करः ।

तिन्तिडीकञ्च चुक्रञ्च वृक्षान्त्र मय वेसजम् ॥ ३५ ॥

कडुम्वश्च कलम्वश्च वेसवार उपस्करः ।

कडुम्वश्च कलम्वश्च वेसवार उपस्करः ॥ ३५

मरौचं कोलकं कृष्णामृपणं धर्मपत्तनम् ।

जौरको जरणोऽजाजी कणाः कृष्णे तु जौरके ॥ ३६ ॥

ब० री० तं० र० गे० ल० गे० । व० म० री० र० र० र० र० र० र० ।

रि० र० र० र० र० र० । रि० र० र० र० र० र० र० ॥ ३६

सुपवी कारवी पृथ्वी पृथुः दालोपकुञ्चिका ।

आर्द्रकं शृङ्गवेरं स्याद्य च्छत्रा वितुन्नकम् ॥ ३७ ॥

ग० र० री० र० र० र० । गृ० री० र० र० र० र० र० ।

रि० र० र० र० र० र० र० । रि० र० र० र० र० र० र० ॥ ३७

कुस्तुम्बुरु च धन्याक मथ शुण्ठी महौषधम् ।

स्त्रीनपुंसकयोर्विश्वं नागरं विश्वभेषजम् ॥ ३८ ॥

गु० र० र० र० र० र० । रि० र० र० र० र० र० र० ।

रि० र० र० र० र० र० र० । रि० र० र० र० र० र० र० ॥ ३८

आरनालक-सौवीर-कुल्माषाभियुतानि च ।

अवन्तिसोम-धान्याम्ब-कुञ्जलानि च काञ्जिके ॥ ३९ ॥

रि० र० र० र० र० र० । रि० र० र० र० र० र० र० ।

रि० र० र० र० र० र० र० ॥ ३९

सहस्रवेधि जतुकं वाह्निकं हिङ्गुरामठम् ।

तत्पची कारवी पृथ्वी वाप्यिका कवरी पृथुः ॥ ४० ॥

सहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिसहस्रवेधिः ॥ ४० ॥

कारवी पृथ्वी वाप्यिका कवरी पृथुः ॥ ४० ॥ ४०

निशाह्वा काञ्चनी पीता हरिद्रा वरवर्णिनी ।

सामुद्रं यत्तु लवण मक्षीवं वशिरञ्च तत् ॥ ४१ ॥

निशाह्वा काञ्चनी पीता हरिद्रा वरवर्णिनी । सामुद्रं यत्तु लवण मक्षीवं वशिरञ्च तत् ॥ ४१ ॥

सामुद्रं यत्तु लवण मक्षीवं वशिरञ्च तत् ॥ ४१ ॥ ४१

सैन्यवोऽस्त्री शीतशिवं माणिमन्यञ्च सिन्धुजे ।

रौमकं वसुकं पाक्यं विडञ्च कृतके द्वयं ॥ ४२ ॥

सैन्यवोऽस्त्री शीतशिवं माणिमन्यञ्च सिन्धुजे । रौमकं वसुकं पाक्यं विडञ्च कृतके द्वयं ॥ ४२ ॥

रौमकं वसुकं पाक्यं विडञ्च कृतके द्वयं ॥ ४२ ॥ ४२

सौवर्चलेऽक्षरुचके तिलकं तत्र मेचके ।

मत्स्यण्डौ फाणितं खण्डविकारौ शर्करा सिता ॥ ४३ ॥

सौवर्चलेऽक्षरुचके तिलकं तत्र मेचके । मत्स्यण्डौ फाणितं खण्डविकारौ शर्करा सिता ॥ ४३ ॥

मत्स्यण्डौ फाणितं खण्डविकारौ शर्करा सिता ॥ ४३ ॥ ४३

अनड्वान् सौरभेयो गौ रुष्टां संहति रौक्षकम् ।
गव्या गोवा गवां वत्सधेन्वो व्वात्सकधैनुके ॥ ६० ॥

वैश्वर्गः कर्षास्यः ॥ ६० ॥
वत्सधेन्वो व्वात्सकधैनुके ॥ ६० ॥

वृषो महान्महोक्षः स्याद्वृद्धोक्षस्तु जरङ्गवः ।
उत्पन्न उक्षा जातोक्षः सद्योजातस्तु तर्णकः ॥ ६१ ॥

वृषो महान्महोक्षः ॥ ६१ ॥
उत्पन्न उक्षा जातोक्षः ॥ ६१ ॥

शकत्करिस्तु वत्सः स्याद्दम्यवत्सतरौ समौ ।
आर्यभ्यः पण्डतायोग्यः पण्डो गोपतिरिट्चरः ॥ ६२ ॥

शकत्करिस्तु वत्सः ॥ ६२ ॥
आर्यभ्यः पण्डतायोग्यः ॥ ६२ ॥

स्कन्धप्रदेशस्तु वहः सास्त्रा तु गलकम्बलः ।
स्यान्नस्तितस्तु नस्योतः प्रष्टवाद्युगपाश्वरः ॥ ६३ ॥

स्कन्धप्रदेशस्तु वहः ॥ ६३ ॥
स्यान्नस्तितस्तु नस्योतः ॥ ६३ ॥

युगादीनाञ्च वेदागो युग्य प्रासग्य शाकटाः ।

खनति तेन तद्वोदाऽस्येदं हालिक सैरिकौ ॥ ६४ ॥

शाकटाः वेदाणां शाकटाः । शाकटाः वेदाणां शाकटाः । शाकटाः वेदाणां शाकटाः ।
खनति तेन तद्वोदाऽस्येदं हालिक सैरिकौ ॥ 64

धुर्वहे धुर्य धौरेय धुरीणाः स धुरन्धरः ।

उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे ॥ ६५ ॥

धुर्वहे धुर्य धौरेय धुरीणाः स धुरन्धरः ।
उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे ॥ 65

स तु सर्वधुरीणः स्याद्यो वै सर्वधुरावहः ।

माहेयौ सौरभेयौ गौरुता माता च शृङ्गिणी ॥ ६६ ॥

सर्वधुरीणः स्याद्यो वै सर्वधुरावहः ।
माहेयौ सौरभेयौ गौरुता माता च शृङ्गिणी ॥ 66

अर्जुन्यथ्वा रोहिणी स्यादुत्तमा गोपु नैचिकी ।

वर्णादिभेदात् संज्ञाः स्युः शवलीधवलादयः ॥ ६७ ॥

अर्जुन्यथ्वा रोहिणी स्यादुत्तमा गोपु नैचिकी ।
वर्णादिभेदात् संज्ञाः स्युः शवलीधवलादयः ॥ 67

द्विहायनी द्विवर्षा गौरेकाब्दा त्वेकहायनी ।
चतुरब्दा चतुर्हायण्येवं त्र्यब्दा त्रिहायणी ॥ ६८ ॥

द्विहायनी चतुरब्दा त्रिहायणी च । त्रिहायणी चतुरब्दा त्रिहायणी च ॥ ६८ ॥

वशा बन्धा ऽवतोका तु स्रवज्ञर्माथ सन्धिनी ।
आक्रान्ता वृषभेणाथ वेहज्ञर्मापघातिनी ॥ ६९ ॥

वशा बन्धा ऽवतोका तु स्रवज्ञर्माथ सन्धिनी ।
आक्रान्ता वृषभेणाथ वेहज्ञर्मापघातिनी ॥ ६९ ॥

काल्यापसर्था प्रजने प्रष्टौही बालगर्भिणी ।
स्यादचण्डी तु सुकरा बहुमूतिः परेष्टुका ॥ ७० ॥

काल्यापसर्था प्रजने प्रष्टौही बालगर्भिणी ।
स्यादचण्डी तु सुकरा बहुमूतिः परेष्टुका ॥ ७० ॥

चिरस्तृता वष्कयणी धेनुः स्यान्नवमूतिका ।
सुव्रता सुखसन्दोह्या पीनाभ्रौ पीवरस्तनी ॥ ७१ ॥

चिरस्तृता वष्कयणी धेनुः स्यान्नवमूतिका ।
सुव्रता सुखसन्दोह्या पीनाभ्रौ पीवरस्तनी ॥ ७१ ॥

द्रोणक्षीरा द्रोणदुघा धेनुष्या बन्धके स्थिता ।
समांसमौना सा यैव प्रतिवर्षं प्रह्वयते ॥ ७२ ॥

द्रोणक्षीरं द्रोणदुघं । धेनुष्या बन्धके स्थिता ।
समांसमौना सा यैव प्रतिवर्षं प्रह्वयते ॥ ७२

जधस्तु क्लीवमापीनं समौ शिवककौलकौ ।
नपुंसि दाम सन्दानं पशुरञ्जुस्तु दामनौ ॥ ७३ ॥

जधस्तु क्लीवमापीनं । समौ शिवककौलकौ ।
नपुंसि दाम सन्दानं पशुरञ्जुस्तु दामनौ ॥ ७३

वैशाख-मन्य-मन्यान-मन्यानो मन्यदण्डके ।
कुठरो दण्डविष्कम्भे मन्यनी गर्गरी समे ॥ ७४ ॥

वैशाख-मन्य-मन्यान-मन्यानो । मन्यदण्डके ।
कुठरो दण्डविष्कम्भे । मन्यनी गर्गरी समे ॥ ७४

उद्रे क्रमेलक-मय-महाङ्गाः करभः शिशुः ।
करभाः स्युः शृङ्खलका दारवैः पादवन्धनैः ॥ ७५ ॥

उद्रे क्रमेलक-मय-महाङ्गाः । करभः शिशुः ।
करभाः स्युः शृङ्खलका दारवैः पादवन्धनैः ॥ ७५

अजा छागी स्तुभ-च्छाग-वस्त-च्छगलका अजे ।
नेद्रोरभोरणोर्णायु मेप वृष्णय एङकाः ॥ ७६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 76

उद्गोरभ्राज वन्दे स्यादौप्रकौरभ्रकाजकम् ।
चक्रौवन्तस्तु बालेया रासभाः गर्दभाः खराः ॥ ७७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 77

वैदेहकः मार्यवाहे नैगमो वाणिजो वणिकु ।
पण्याजीवो ह्यापणिकः क्रयविक्रयिकश्च सः ॥ ७८ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 78

विक्रेता स्याद्विक्रयिकः क्रायक-क्रयकौ समौ ।
वाणिज्यन्तु वणिज्या स्यान्मूल्यं वस्तोऽप्यवक्रयः ॥ ७९ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 79

संख्यार्ये द्विवहृत्वे स्त स्तासु चानवतेः स्त्रियः ।
पंक्तेः शतसहस्रादि क्रमाद्दशगुणोत्तरम् ॥ ८४ ॥

सुखं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ।
दुःखं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ॥ ८४

यौतवं द्रुवयं पाय्यमिति मानार्थकं त्रयम् ।
मानन्तुलाङ्गुलिप्रस्यैर्गुञ्जाः पञ्चाद्यमायकः ॥ ८५ ॥

द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ।
द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ॥ ८५

ते षोडशक्षः कर्पोऽस्त्रौ पलं कर्पचतुष्टयम् ।
सुवर्णविस्तौ हेमोऽष्टे कुरुविस्तस्तु तत्पले ॥ ८६ ॥

द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ।
द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ॥ ८६

तुला स्त्रियां पलशतं भारः स्याद्दिंशति स्तुलाः ।
आचितं दशभाराः स्युः शाकटो भार आचितः ॥ ८७ ॥

द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ।
द्वयं नैव नृणां दुःखं नैव नृणां । ननु सत्त्वमिदं नैव नृणां ॥ ८७

कार्यापणः कार्षिकः स्यात् कार्षिके ताम्रिके पणः ।
अस्त्रियामाढक-द्रोगौ खारी वाही निकुञ्चकः ॥ ८८ ॥

गुणः स न र्दे उः यी न । अस्त्रियामि र्दे उः गुणैः ॥
सि र्दे उः यी न । अस्त्रियामि र्दे उः गुणैः ॥ ८८ ॥

कुडवः प्रस्थ इत्याद्याः परिमाणार्थकाः पृथक् ।
पादस्तुरीयो भागः स्यादंशभागो तु वण्टकः ॥ ८९ ॥

विगुणैः ॥ गुणः स न र्दे उः यी न । अस्त्रियामि र्दे उः गुणैः ॥
गुणः स न र्दे उः यी न । अस्त्रियामि र्दे उः गुणैः ॥ ८९ ॥

द्रव्यं वित्तं स्वापतेयं रिक्थमृक्थं धनं वसु ।
हिरण्यं द्रविणं द्युममर्थ-रै-विभवा अपि ॥ ९० ॥

हिरण्यं द्रविणं द्युममर्थ-रै-विभवा अपि ॥ ९० ॥
हिरण्यं द्रविणं द्युममर्थ-रै-विभवा अपि ॥ ९० ॥

स्यात् कोपथ्य हिरण्यञ्च ज्ञेमरूप्ये कृताकृते ।
ताभ्यां यदन्यत्तत् कुप्यं रूप्यं तद्वयमाहृतम् ॥ ९१ ॥

हिरण्यं द्रविणं द्युममर्थ-रै-विभवा अपि ॥ ९१ ॥
हिरण्यं द्रविणं द्युममर्थ-रै-विभवा अपि ॥ ९१ ॥

अलङ्कार सुवर्णं यच्छृङ्गैकनकमित्यदः ।

दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ॥ ८६ ॥

सुवर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ।

दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ॥ ८६ ॥

रौतिः स्त्रियामारकृटो न स्त्रियामय ताम्रकम् ।

शुल्बं म्बेच्छमुखं ह्यष्ट-वरिष्ठोदुम्बराणि च ॥ ८७ ॥

रौतिः स्त्रियामारकृटो न स्त्रियामय ताम्रकम् ।

शुल्बं म्बेच्छमुखं ह्यष्ट-वरिष्ठोदुम्बराणि च ॥ ८७ ॥

लोहोऽस्त्रौ शस्त्रकं तौघ्यं पिण्डं कालायमायसौ ।

अशमसारोऽथ मण्डूरं सिंघाणमपि तन्मले ॥ ८८ ॥

लोहोऽस्त्रौ शस्त्रकं तौघ्यं पिण्डं कालायमायसौ ।

अशमसारोऽथ मण्डूरं सिंघाणमपि तन्मले ॥ ८८ ॥

सर्वं स्यात्तैजसं लौहं विकारस्त्वयसः कुशी ।

क्षारः काचोऽथ चपलो रसः स्रुतश्च पारदे ॥ ८९ ॥

सर्वं स्यात्तैजसं लौहं विकारस्त्वयसः कुशी ।

क्षारः काचोऽथ चपलो रसः स्रुतश्च पारदे ॥ ८९ ॥

सर्वं स्यात्तैजसं लौहं विकारस्त्वयसः कुशी ।

गवलं माहिपं शृङ्गमम्रकं गिरिजामले ।

स्रोतोञ्जनन्तु सौवीरं कापोताञ्जन-यामुने ॥ १०० ॥

गवःपत्रं विषयं रू । शृङ्गं रू विषयं रू विषयं ।

स्रोतोञ्जनं सौवीरं । कापोताञ्जनं यामुने ॥ 100

तुत्याञ्जनं शिखिग्रीवं वितुन्नक मयूरके ।

कर्परी दार्विका काथोद्भवं तुत्यं रसाञ्जनम् ॥ १०१ ॥

तुत्याञ्जनं शिखिग्रीवं वितुन्नक मयूरके ।

कर्परी दार्विका काथोद्भवं तुत्यं रसाञ्जनम् ॥

तुत्याञ्जनं शिखिग्रीवं वितुन्नक मयूरके ॥ 101

रसगर्भं तादृयंशैलं गन्धाश्मनि तु गन्धकः ।

सौगन्धिकश्च चक्षुष्याकुलाल्यो तु कुलत्विका ॥ १०२ ॥

रसगर्भं तादृयंशैलं गन्धाश्मनि तु गन्धकः ।

सौगन्धिकश्च चक्षुष्याकुलाल्यो तु कुलत्विका ॥ 102

रौतिपुष्पं पुष्पकेतु पौष्पकं कुसुमाञ्जनम् ।

पिञ्जरं पीतकं तालमालञ्च हरितालके ॥ १०३ ॥

रौतिपुष्पं पुष्पकेतु पौष्पकं कुसुमाञ्जनम् ।

पिञ्जरं पीतकं तालमालञ्च हरितालके ॥ 103

गैरेयमर्थं गिरिजमशमजञ्ज शिलाजतु ।

बोल गन्धरस प्राण पिण्ड गोस शशाः समाः ॥ १०४ ॥

शुभ्राण्युत्पद्यते शिलाजतु । शिलाजतुः शिलाजतुः ॥

शिलाजतुः शिलाजतुः शिलाजतुः ॥ 104

ह्रिण्डीरोगोऽधिकफः फेनः सिन्दूरं नागसम्भवम् ।

नाग मोसक योगेष्ट वध्राणि त्रपु पिचटम् ॥ १०५ ॥

शुभ्राण्युत्पद्यते शिलाजतु । शिलाजतुः शिलाजतुः ॥

शिलाजतुः शिलाजतुः शिलाजतुः ॥ 105

रङ्गवङ्गोऽप्यथ पिचुत्तलोऽथ कमलोत्तरम् ।

स्यात् कुसुमं वह्निशिखं महारजनमित्यपि ॥ १०६ ॥

शुभ्राण्युत्पद्यते शिलाजतु । शिलाजतुः शिलाजतुः ॥

शिलाजतुः शिलाजतुः शिलाजतुः ॥ 106

मेपकम्बल ऊर्णायुः शशोर्णं शशलोमनि ।

मधु द्यौद्रं माक्षिकादि मधूच्छिष्टन्तु सिक्वकम् ॥ १०७ ॥

शुभ्राण्युत्पद्यते शिलाजतु । शिलाजतुः शिलाजतुः ॥

शिलाजतुः शिलाजतुः शिलाजतुः ॥ 107

शूद्रवर्गः ।

शूद्राश्चावरवर्णाश्च वृषलाश्च जघन्यजाः ।

आचण्डालात्तु सङ्कीर्णा अम्बुप्रकरणादयः ॥ १ ॥

दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥

दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥

शूद्राविशोस्तु करणोऽम्बुष्ठो वैश्याद्विजन्मनोः ।

शूद्राश्चस्त्रिययोरुग्रो मागधः क्षत्रियाविशोः ॥ २ ॥

दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥

माहिष्योऽर्याक्षत्रिययोः क्षत्तार्याशूद्रयोः सुतः ।

ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूत स्तस्यां वैदेहको विशः ॥ ३ ॥

दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥
दशमस्यैवैश्वर्यं श्रेष्ठं ॥ १ ॥

नाडीन्धमः स्वर्णकारः कलादो रुक्मकारकः ।

स्याच्छाङ्खिकः काम्बविकः शौल्विक स्ताम्बकुट्टकः ॥ ८ ॥

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ।

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ॥ ९ ॥

तथा तु वर्द्धकिस्त्वष्टा रथकारश्च काष्ठतट्ट ।

ग्रामाधीनो ग्रामतक्षः कौटतक्षो ऽनधीनकः ॥ ९ ॥

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ।

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ॥ १० ॥

धुरि मुण्डि दिवाकीर्त्तिं नापितान्तावसायिनः ।

निर्णजकः स्याद्रजकः शौण्डिको मण्डहारकः ॥ १० ॥

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ।

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ॥ ११ ॥

जावालः स्यादजाजीवो देवानौवस्तु देवलः ।

स्यान्माया शाम्बरी मायाकारस्तु प्रातिहारिकः ॥ ११ ॥

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ।

नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य । नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य नमोऽस्य ॥ १२ ॥

शैलालिनस्तु शैलूपा जायाजीवाः क्लृप्ताश्विनः ।
भरता इत्यपि नटाधारणास्तु कुशीलवाः ॥ १२ ॥

भरतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः । सुतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः ।
श्वेतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः । श्वेतः श्वेतः श्वेतः श्वेतः ॥ 12 -

मार्दङ्गिका मौरजिकाः पाणिवादास्तु पाणिघाः ।
वेणुध्माः स्युर्व्वेणविका वीणावादास्तु वैणिका ॥ १३ ॥

मार्दङ्गिका मौरजिकाः पाणिवादास्तु पाणिघाः ।
वेणुध्माः स्युर्व्वेणविका वीणावादास्तु वैणिका ॥ 13

जीवान्तकः शाकुनिको द्वौ वागुरिकजालिकौ ।
वैतंसिकः कौटिकश्च मांसिकश्च समं त्रयम् ॥ १४ ॥

जीवान्तकः शाकुनिको द्वौ वागुरिकजालिकौ ।
वैतंसिकः कौटिकश्च मांसिकश्च समं त्रयम् ॥ 14

भृतको भृतिभुक्कर्मकरो वैतनिकोऽपि सः ।
वात्तविहो वैवधिको भारवाहस्तु भारिकः ॥ १५ ॥

भृतको भृतिभुक्कर्मकरो वैतनिकोऽपि सः ।
वात्तविहो वैवधिको भारवाहस्तु भारिकः ॥ 15

दक्षिणारुर्लुब्धयोगादक्षिणेर्मा कुरङ्गकः ।

चौरैकागारिक स्तेन दस्यु तस्कर मोषकाः ॥ २४ ॥

मपस'मुगस'क्षस'स'भुस'स'भे'म।

यक'यक'दक'स'केस'सो'कुन'स'कुन'सो'द'। स'स'केस'कुन'द'स'सु'स ॥ 24

प्रतिरोधि परास्कन्दि पाटच्चर मलिम्बुचाः ।

चौरिका स्तेन्य चौर्ये च स्तेयं लोप्सन्तु तद्धनम् ॥ २५ ॥

अस'स'म'क'द'द'कुन'स'स'म। कुन'दो'कुन'द'स'केस'स'द'के।

कुन'द'स'केस'स'के'के'के'स'के ॥ 25

वीतंस स्तूपकरणं बन्धने मृगपक्षिणाम् ।

उन्माथः क्लृयन्त्रं स्याद्वागुरा मृगबन्धनी ॥ २६ ॥

कु'द'द'कु'द'। अके'द'कु'द'द'स'स'कु'द'स'सो'।

अके'द'स'स'द'स'के'अकु'द'अके'द'के'। के'द'स'स'अके'द'द'के'द'स'स'अके'द' ॥

26

शुक्लं वराटकः स्त्री तु रज्जु स्त्रियु वटी गुणः ।

उद्घाटनं घटीयन्त्रं सलिलोद्वाहनं प्रहेः ॥ २७ ॥

के'स'स'कु'द'स'स'के'द'स'म। म'स'स'स'के'स'स'कु'द'स'के'।

अकु'द'द'द'कु'द'स'के'अकु'द'। कु'द'स'स'के'द'के'कु'द'स'स'के' ॥ 27

पुंसि वेमा वायदण्डः सूत्राणि नरि तन्तवः ।

वाणिर्यतिः स्त्रियौ तुल्ये पुस्तं लेप्यादि कर्मणि ॥ २८ ॥

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ।

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ॥ २९ ॥

पाञ्चालिका पुत्रिका स्यादस्वदन्तादिभिः कृता ।

पिटकःपेटकः पेटा मञ्जूपाय विहङ्गिका ॥ २९ ॥

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ।

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ॥ २९ ॥

भारयष्टिस्तदालम्बि शिक्यं काचोऽथ पादुका ।

पादूरुपानत् स्त्री सैवानुपदीना पदायता ॥ ३० ॥

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ।

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ॥ ३० ॥

30

नङ्गी वङ्गी वरचा स्यादश्यादे स्ताङ्गनौ कशा ।

चाण्डालिका तु कण्डोलवीणा चाण्डालवल्गुकी ॥ ३१ ॥

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे । शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ।

शुभ्रस्युषमात्रस्युषमात्रे ॥ ३१ ॥

नाराचौ स्याद्रेपणिका शाणस्तु निकपः कपः ।

वञ्चनः पञ्चपरशु रीपिका त्रुलिका समे ॥ ३२ ॥

न० ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥

३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥ ३२ ॥

तैजसावर्त्तनौ मृषा भस्त्रा चर्मप्रसेविका ।

आस्फोटनी वैधनिका कृपाणौ कर्त्तरौ समे ॥ ३३ ॥

३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥

३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥

वृक्षादनो वृक्षभेदौ टङ्कः पापाणदारणः ।

क्रकचोऽस्त्री कापव मारा चर्मप्रभेदिका ॥ ३४ ॥

३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥

३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥

स्वर्मां स्यूणा लोहप्रतिमा शिल्पं कर्म कलादिकम् ।

प्रतिमानं प्रतिविम्बं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया ॥ ३५ ॥

३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥

३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥

प्रतिघातिरर्चा पुंसि प्रतिनिधिरुपमोपमानं स्यात् ।
वाच्यलिङ्गाः सम स्तुल्यः सदृशः सदृशः सदृक् ॥ ३६ ॥

इति सुभाषितेनैवैकैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ।
एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ॥

साधारणः समानथ स्युत्तरपदे त्वमी ।
निभ-सङ्काश-नीकाश-प्रतीकाशोपमादयः ॥ ३७ ॥

एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ।
एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ॥ ३७

कर्मण्या तु विधा-मृत्या-मृतयो भर्म्म वेतनम् ।
भरण्यं भरणं मूल्यं निर्व्वेशः पण इत्यपि ॥ ३८ ॥

एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ।
एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ॥ ३८

सुरा हलिप्रिया हाला परिसुहृणात्मजा ।
गन्धोत्तमा-प्रसन्नेरा-कादम्बर्यः परिसुता ॥ ३९ ॥

एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ।
एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः । एतेनैवैकैः ॥ ३९

मदिरा कश्यमद्ये चाप्यवदंशस्तु भक्षणम् ।

शुण्डापानं मदस्थानं मधुवारा मधुक्रमाः ॥ ४० ॥

शुण्डापानं मदस्थानं मधुवारा मधुक्रमाः ॥ ४० ॥

मदस्थानं मधुवारा मधुक्रमाः ॥ ४० ॥

मध्वासवो माधवको मधु माध्वीकमदयोः ।

मैरेय मासवः शीधु म्मदको जगलः समौ ॥ ४१ ॥

मैरेय मासवः शीधु म्मदको जगलः समौ ॥ ४१ ॥

मैरेय मासवः शीधु म्मदको जगलः समौ ॥ ४१ ॥

सन्धानं स्यादभिपवः किण्वं पुंसि तु नम्रहः ।

कारोत्तरः सुरामण्ड आपानं पानगोष्ठिका ॥ ४२ ॥

सुरामण्ड आपानं पानगोष्ठिका ॥ ४२ ॥

सुरामण्ड आपानं पानगोष्ठिका ॥ ४२ ॥

चपकोऽस्त्री पानपाचं सरकोऽप्यनुतर्पणम् ।

धूर्त्तोऽस्रदेवौ कितवोऽस्रधूर्त्तो द्यूतकृत् समाः ॥ ४३ ॥

धूर्त्तोऽस्रदेवौ कितवोऽस्रधूर्त्तो द्यूतकृत् समाः ॥ ४३ ॥

धूर्त्तोऽस्रदेवौ कितवोऽस्रधूर्त्तो द्यूतकृत् समाः ॥ ४३ ॥

स्युर्लम्बकाः प्रतिभुवः सभिका द्यूतकारकाः ।

द्यूतोऽस्त्रियामस्रवती कैतवं पण इत्यपि ॥ ४४ ॥

नशादेवदन्विमस्रवती । नशादेवदन्विमस्रवती ।

मिन्देवोदेवदन्विमस्रवती । गेदवदन्विमस्रवती ॥ 44

पणोऽक्षेषु ग्लहोऽक्षास्तु देवनाः पाशकाश्च ते ।

परिणायस्तु शरीणां समन्तान्नयनेऽस्त्रियौ ॥ ४५ ॥

यतःस्रवती । मिन्देवोदेवदन्विमस्रवती ।

मिन्देवोदेवदन्विमस्रवती । मिन्देवोदेवदन्विमस्रवती ॥ 45

अष्टापदं शारिफलं प्राणियूतं समाह्वयः ।

उक्ता भूरिप्रयोगत्वादेकस्मिन् येऽत्र यौगिकाः ॥ ४६ ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ।

गणेशाय नमः । गणेशाय नमः ॥ 46

तादृग्मर्यादन्यतो वृत्ता व्यूह्या लिङ्गान्तरेऽपि ते ॥ ४७ ॥

देवदन्विमस्रवती । देवदन्विमस्रवती ।

इति शुद्धवर्गः ।

इत्यमरचिह्नकतौ नामलिङ्गानुशासने ।

भूम्यादि द्वितीयकाण्डः समाप्तः ॥

देवदन्विमस्रवती । देवदन्विमस्रवती ।

देवदन्विमस्रवती । देवदन्विमस्रवती ।

देवदन्विमस्रवती । देवदन्विमस्रवती ॥

प्राणिवर्गः ।

विशेष्यनिघ्नैः सङ्कीर्णैर्नानार्थै रव्यैरपि ।

लिङ्गादिसंग्रहै र्वर्गाः सामान्ये वर्गमंत्रयाः ॥ १ ॥

श्रुगं ऋगसं श्रुिं श्रुरे ॥

श्रुगं ऋगसं श्रुिं श्रुरे ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

स्त्रौदाराद्यै र्यद्विशेष्यं यादृशैः प्रस्तुतं पदैः ।

गुणद्रव्यक्रियाशब्दा स्तथा स्यु स्तस्य भेदकाः ॥ २ ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

सुखती पुण्यवान् धन्यो महेच्छस्तु महाशयः ।

हृदयालुः सुहृदयो महोत्साहो महोद्यमः ॥ ३ ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

श्रुिं श्रुरे ॥

प्रवीणे निपुणाभिन्न-विन्न-निष्णात-शिक्षिताः ।

वैज्ञानिकः कृतमुखः कृती कुशल इत्यपि ॥ ४ ॥

शेषः तत्र शो तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ।
 तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ॥ ४

पूज्यः प्रतीक्ष्यः सांशयिकः संशयापन्नमानसः ।

दक्षिणो यो दक्षिणाहं स्तत्र दाक्षिण्य इत्यपि ॥ ५ ॥

तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ।
 तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ॥ ५

स्युर्वदान्य-स्यूललक्ष्य-दानशौण्डा बहुप्रदे ।

जैवावृकः स्यादायुष्मानन्तर्वाणस्तु शास्त्रवित् ॥ ६ ॥

तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ।
 तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ॥ ६

परीक्षकः कारणिको वरदत्तु समर्द्धकः ।

हर्षमाणो विकुर्वाणः प्रमना हृष्टमानसः ॥ ७ ॥

तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ।
 तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च । तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च तत्र च ॥ ७

दुर्मना विमना अन्तर्मनाः स्यादुक्त उन्मनाः ।
दक्षिणे सरलोदारौ सुकलो दाढभोक्तारि ॥ ८ ॥

दुर्मना विमना अन्तर्मनाः स्यादुक्त उन्मनाः ।
दक्षिणे सरलोदारौ सुकलो दाढभोक्तारि ॥ ८ ॥

तत्परे प्रसितासक्ता विष्टार्थोद्युक्त उत्सुकः ।
प्रतीते प्रथित-ख्यात-वित्त-विज्ञात-विश्रुताः ॥ ९ ॥

तत्परे प्रसितासक्ता विष्टार्थोद्युक्त उत्सुकः ।
प्रतीते प्रथित-ख्यात-वित्त-विज्ञात-विश्रुताः ॥ ९ ॥

गुणैः प्रतीते तु क्षतलक्षणाहतलक्षणौ ।
इभ्य आढ्यो धनौ स्वामी त्वीश्वरः पति रौशिता ॥ १० ॥

गुणैः प्रतीते तु क्षतलक्षणाहतलक्षणौ ।
इभ्य आढ्यो धनौ स्वामी त्वीश्वरः पति रौशिता ॥ १० ॥

अधिभू नायको नेता प्रभुः परिदृढोऽधिपः ।
अधिकर्षिः समृद्धः स्यात् कुटुम्बव्यापृतस्तु यः ॥ ११ ॥
हृदयात्

अधिभू नायको नेता प्रभुः परिदृढोऽधिपः ।
अधिकर्षिः समृद्धः स्यात् कुटुम्बव्यापृतस्तु यः ॥ ११ ॥
हृदयात्

परतन्त्रः पराधीनः परवान्नाथवानपि ।

अधीनो निघ्न आयत्तोऽस्वच्छन्दो गृह्यकोऽप्यसौ ॥ १६ ॥

परतन्त्रोऽयं पराधीनोऽयं परवान्नाथवानपि ।
अधीनो निघ्न आयत्तोऽस्वच्छन्दो गृह्यकोऽप्यसौ ॥ 16

खलपूः स्याद्बहुकरो दीर्घमूत्रश्चिरक्रियः ।

जालोऽसमौद्व्यकारौ स्यात् कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ॥ १७ ॥

खलपूः स्याद्बहुकरो दीर्घमूत्रश्चिरक्रियः ।
जालोऽसमौद्व्यकारौ स्यात् कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ॥ 17

कर्मक्षमोऽलङ्कर्मिणः क्रियावान् कर्मसूद्यतः ।

स कार्म्मः कर्मशैला यः कर्मशूरस्तु कर्मठः ॥ १८ ॥

कर्मक्षमोऽलङ्कर्मिणः क्रियावान् कर्मसूद्यतः ।
स कार्म्मः कर्मशैला यः कर्मशूरस्तु कर्मठः ॥ 18

भरण्यभुक्कर्मकरः कर्मकारस्तु तत्क्रियः ।

अपस्नातो मृतस्नात आमिषाशी तु शौष्कलः ॥ १९ ॥

भरण्यभुक्कर्मकरः कर्मकारस्तु तत्क्रियः ।
अपस्नातो मृतस्नात आमिषाशी तु शौष्कलः ॥ 19

लज्जाशौलेऽपत्रपिण्डु व्वन्दारु रभिवादके ।

शरारु घातको हिंस्रः स्याद्वर्द्धिष्णुस्तु वर्द्धनः ॥ २८ ॥

धुनात्रेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । मर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ।

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ॥ २८

उत्पतिष्णु स्तूत्यतितालङ्करिष्णुस्तु मण्डनः ।

भूष्णु भविष्णु भविता वर्त्तिष्णु व्वर्त्तनः समौ ॥ २९ ॥

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । व्वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ।

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ॥ २९

निराकरिष्णुः क्षिप्तः स्यात् सान्द्रस्त्रिगधस्तु मेदुरः ।

ज्ञाता तु विदुरो विन्दु विकासो तु विकस्वरः ॥ ३० ॥

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ।

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ॥ ३०

विस्तृत्वरो विस्तृमरः प्रसारो च विसारिणि ।

सहिष्णुः सहनः क्षन्ता तितिष्ठुः क्षमिता क्षमौ ॥ ३१ ॥

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ।

वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे । वर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धेवर्द्धे ॥ ३१

स्याज्जल्पाकस्तु वाचालो वाचाटो बहुगर्ह्यवाक् ।
दुर्मुखे मुखराबद्धमुखौ शक्तः* प्रियंवदे ॥ ३६ ॥

मन्त्रं दत्तं योऽप्युवाच स वदन्त्यस्य । श्लोकं दत्तं श्लोकं मन्त्रं मन्त्रं ।
न दत्तं क्वचित्पुनरुवाच स वदन्त्यस्य ॥ ३६

लोहलः स्यादस्फुटवाग् गर्ह्यवादी तु कद्वदः ।
समौ कुवादकुचरौ स्यादसौम्यस्वरोऽस्वरः ॥ ३७ ॥

संज्ञायां दत्तं मन्त्रं सौम्यं सौम्यं । सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं ।
सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं सौम्यं ॥ ३७

रवणः शब्दनो नान्दीवादी नान्दीकरः समौ ।
जडोऽज्ञ एडमूकस्तु वक्तुं श्रोतुमशिक्षिते ॥ ३८ ॥

संज्ञायां दत्तं । सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं सौम्यं ।
सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं सौम्यं ॥ ३८

तूष्णींशीलस्तु तूष्णीको नम्रोऽवासा दिगम्बरे ।
निष्कासितो ऽवकष्टः स्यादपध्वस्तस्तु धिक्कृतः ॥ ३९ ॥

सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं । सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं ।
सौम्यं दत्तं सौम्यं सौम्यं सौम्यं ॥ ३९

आत्तगर्वो ऽभिमृतः स्याद्वापितः साधितः समौ ।

प्रत्यादिष्टो निरस्तः स्यात् प्रत्याख्यातो निराकृतः ॥ ४० ॥

अभिमृतः स्याद्वापितः साधितः समौ ।

प्रत्यादिष्टो निरस्तः स्यात् प्रत्याख्यातो निराकृतः ॥ ४० ॥

निकृतः स्याद्विप्रकृतो विप्रलब्धस्तु वञ्चितः ।

मनोहतः प्रतिहतः प्रतिबद्धो हतश्च सः ॥ ४१ ॥

... ..

... .. ॥ ४१ ॥

अधिक्षिप्तः प्रतिक्षिप्तो बद्धे कौलितसंयतौ ।

आपन्न आपत्प्राप्तः स्यात् कान्दिशौको भयद्रुतः ॥ ४२ ॥

अधिक्षिप्तः प्रतिक्षिप्तो बद्धे कौलितसंयतौ ।

आपन्न आपत्प्राप्तः स्यात् कान्दिशौको भयद्रुतः ॥ ४२ ॥

आक्षारितः क्षारितोऽभिशक्ते सङ्गसुको ऽस्थिरे ।

व्यसनात्तोपरक्तौ द्वौ विहस्तव्याकुलौ समौ ॥ ४३ ॥

आक्षारितः क्षारितोऽभिशक्ते सङ्गसुको ऽस्थिरे ।

व्यसनात्तोपरक्तौ द्वौ विहस्तव्याकुलौ समौ ॥ ४३ ॥

विक्रवो विह्वलः स्यात्तु विवशोऽरिष्टदुष्टधीः ।

कश्यः कशार्हे सन्नहे त्वाततायी वधीद्यते ॥ ४४ ॥

वक्रवः कश्चरः सन्नहे । कश्चरः कश्चरः सन्नहे ।

कश्चरः कश्चरः सन्नहे । कश्चरः कश्चरः सन्नहे ॥ ४४ ॥

४४

द्वेष्ये त्वक्षिगतो वध्यः शौर्यच्छेद्य इमौ समौ ।

विष्यो विषेण यो वध्यो मुपल्यो मुपलेन यः ॥ ४५ ॥

विष्यो विषेण यो वध्यो । मुपल्यो मुपलेन यः ।

विष्यो विषेण यो वध्यो । मुपल्यो मुपलेन यः ॥ ४५ ॥

शिञ्चिदानः छाप्यकर्मा चपलश्चिकुरः समौ ।

दोपैकहक् पुरोभागी निहृत स्ववृजुः शठः ॥ ४६ ॥

शिञ्चिदानः छाप्यकर्मा । चपलश्चिकुरः समौ ।

दोपैकहक् पुरोभागी निहृत स्ववृजुः शठः ॥ ४६ ॥

कर्णेजपः सूचकः स्यात् पिशुनो दुर्जनः खलः ।

नृशंसो घातुकः क्रूरः पापो धूर्तस्तु वञ्चकः ॥ ४७ ॥

कर्णेजपः सूचकः स्यात् । पिशुनो दुर्जनः खलः ।

नृशंसो घातुकः क्रूरः पापो धूर्तस्तु वञ्चकः ॥ ४७ ॥

विशेष्य निघ्नवर्गः ।

उद्भिद स्तरुगुल्माद्या उद्भिदुद्भिज्जमुद्भिदम् ।
सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ॥ १ ॥

सु० प्र० प० ५५० ग० ५५० प० ५५० गी० श्लो० ५५० ॥

सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ।
सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ॥ १ ॥

कान्तं मनोरमं रुच्यं मनोज्ञं मञ्जु मञ्जुलम् ।
तदसेचनकं तृप्ते नास्त्यन्तो यस्य दर्शनात् ॥ २ ॥

सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ।
सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ॥ २ ॥

अभीष्टेऽभीप्सितं हृद्यं दयितं वल्लभं प्रियम् ।
निरुष्टप्रतिरुष्टार्थरेफ याप्यावमाधमाः ॥ ३ ॥

सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ।
सुन्दरं रुचिरं चारु सुयमं साधु शोभनम् ॥ ३ ॥

कुपूय-कुत्सितावद्य-खेट-गर्ह्याणकाः समाः ।

मलौमसन्तु मलिनं कचरं मलदूषितम् ॥ ४ ॥

दक'य'श'य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य' ।

य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य' ॥ 4

पूतं पविचं मेध्यञ्च वीधन्तु विमलात्मकम् ।

निर्णिक्तं शोधितं मृष्टं निःशोध्य मनवस्करम् ॥ ५ ॥

य'य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य'य' ।

य'य'य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य'य'य' ॥ 5

असारं फलगु शून्यन्तु वशिकं तुच्छरिक्तके ।

क्षौवे प्रधानं प्रमुखप्रवेकानुत्तमोत्तमाः ॥ 6 ॥

य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य' ।

य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य' ॥ 6

मुख्य-वर्य्य-वरेण्याश्च प्रवर्हो ऽनवराड्यवत् ।

पराड्याग्रप्राग्रहर-प्रग्याग्याग्रीयमग्रियम् ॥ ७ ॥

य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य' ।

य'य'य'य'य'य' । य'य'य'य'य'य' ॥ 7

न्यङ्-नीच-खर्ब-ह्रस्वाः स्युरवाग्ने ऽवनतानतम् ।

अरालं वृजिनं जिह्व मूर्ध्निमत् कुञ्चितं नतम् ॥ २० ॥

नीचर्षोऽधुनः सुनः अचरः चरः च । उर्षोऽधुनः चरः सुनः चरे ।

धुनः चरेऽधुनः चरेऽधुनः चरेऽधुनः ॥ 20

आविडं कुटिलं भुमं वेलितं वक्रमित्यपि ।

अजावजिह्वप्रगुणौ व्यस्ते त्वप्रगुणाकुलौ ॥ २१ ॥

कुणः अजावजिह्वः प्रगुणः कुणः । व्यस्ते त्वप्रगुणाकुलौ ॥

अजावजिह्वः प्रगुणः कुणः । व्यस्ते त्वप्रगुणाकुलौ ॥ 21

शाश्वतस्तु ध्रुवो नित्य-सदातन-सनातनाः ।

स्यास्रुः स्थिरतरः स्थेयानैकरूपतया तु यः ॥ २२ ॥

स्यास्रुः स्थिरतरः स्थेयानैकरूपतया तु यः ।

स्यास्रुः स्थिरतरः स्थेयानैकरूपतया तु यः ॥ 22

कालव्यापी स कूटस्थः स्यावरो जङ्गमेतरः ।

अरिष्णु जङ्गमचरं असमिद्धं अराचरम् ॥ २३ ॥

अरिष्णु जङ्गमचरं असमिद्धं अराचरम् ॥

अरिष्णु जङ्गमचरं असमिद्धं अराचरम् ॥ 23

चलनं कम्पनं कम्पं चलं लोलं चलाचलम् ।
चञ्चलं तरलं चैव पारिलव-परिलवे ॥ २४ ॥

चञ्चलं च तरलं चैव पारिलव-परिलवे ।
चञ्चलं च तरलं चैव पारिलव-परिलवे ॥ २४ ॥

अतिरिक्तः समधिको दृढसन्धित्तु मंहतः ।
कक्खटं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं दृढम् ॥ २५ ॥

अतिरिक्तः समधिको दृढसन्धित्तु मंहतः ।
कक्खटं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं दृढम् ॥ २५ ॥

जरठं मूर्त्तिमन्मूर्त्तं प्रवृद्धं प्रौढमेधितम् ।
पुराणे प्रतन-प्रत्न-पुरातन-धिरन्तनाः ॥ २६ ॥

जरठं मूर्त्तिमन्मूर्त्तं प्रवृद्धं प्रौढमेधितम् ।
पुराणे प्रतन-प्रत्न-पुरातन-धिरन्तनाः ॥ २६ ॥

प्रत्यग्रोऽभिनवो नव्यो नवीनो नूतनो नवः ।
नूतन्य सुकुमारन्तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥ २७ ॥

प्रत्यग्रोऽभिनवो नव्यो नवीनो नूतनो नवः ।
नूतन्य सुकुमारन्तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥ २७ ॥

अन्वगन्वक्षमनुगे ऽनुपदं क्तौवमव्ययम् ।

प्रत्यक्षं स्यादैन्द्रियक मप्रत्यक्ष मतौन्द्रियम् ॥ २८ ॥

ह्रस्वः अत्रोऽत्रिः अत्रः ह्रस्वः अत्रः । इति अत्रः अत्रः अत्रः ।

अत्रोऽत्रिः अत्रः अत्रः अत्रः । अत्रोऽत्रिः अत्रः अत्रः ॥ २८ ॥

एकतानोऽनन्यवृत्ति रेकाग्रैकाधनावपि ।

अप्येकसर्ग एकाग्रोऽप्येकायनगतोऽपि सः ॥ २९ ॥

एकतानोऽनन्यवृत्ति रेकाग्रैकाधनावपि ।

अप्येकसर्ग एकाग्रोऽप्येकायनगतोऽपि सः ॥ २९ ॥

पुंस्यादिः पूर्व्व-पौलस्त्य-प्रथमाद्या अथास्त्रियाम् ।

अन्तो जघन्यं चरममन्थ-पाश्चात्य-पश्चिमाः ॥ ३० ॥

पुंस्यादिः पूर्व्व-पौलस्त्य-प्रथमाद्या अथास्त्रियाम् ।

अन्तो जघन्यं चरममन्थ-पाश्चात्य-पश्चिमाः ॥ ३० ॥

पुंस्यादिः पूर्व्व-पौलस्त्य-प्रथमाद्या अथास्त्रियाम् ।

मोघं निरर्थकं स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्त मुल्वणम् ।

साधारणन्तु सामान्य मेकाकी त्वेक एककः ॥ ३१ ॥

मोघं निरर्थकं स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्त मुल्वणम् ।

साधारणन्तु सामान्य मेकाकी त्वेक एककः ॥ ३१ ॥

भिन्नार्थका अन्यतर एक स्वोऽन्येतरावपि ।

उच्चावचं नैकमेद मुच्चण्ड मविलम्बितम् ॥ ३२ ॥

अन्यतरावपि । नैकमेदमुच्चण्डमविलम्बितम् ॥ ३२ ॥

उच्चण्डमविलम्बितम् ॥ ३२ ॥

उच्चण्डमविलम्बितम् ॥ ३२ ॥

अरुन्तुदस्तु मर्मस्पृगबाधन्तु निरर्गलम् ।

प्रसव्यं प्रतिक्कलं स्यादपसव्य मपष्टु च ॥ ३३ ॥

अरुन्तुदस्तु मर्मस्पृगबाधन्तु निरर्गलम् ।

प्रसव्यं प्रतिक्कलं स्यादपसव्य मपष्टु च ॥ ३३ ॥

वामं शरीरं सव्यं स्यादपसव्यन्तु दक्षिणम् ।

सङ्कटं ना तु सम्बाधः कलिलं गहनं समे ॥ ३४ ॥

वामं शरीरं सव्यं स्यादपसव्यन्तु दक्षिणम् ।

सङ्कटं ना तु सम्बाधः कलिलं गहनं समे ॥ ३४ ॥

सङ्कीर्णं सङ्कुलाकीर्णं मुण्डितं परिवापितम् ।

ग्रन्थितं सन्धितं दृढं विस्तृतं विस्तृतं ततम् ॥ ३५ ॥

सङ्कीर्णं सङ्कुलाकीर्णं मुण्डितं परिवापितम् ।

ग्रन्थितं सन्धितं दृढं विस्तृतं विस्तृतं ततम् ॥ ३५ ॥

अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात् प्राप्तप्रणिहिते समे ।

वेल्लितप्रेङ्खिताधूत-चलिताकम्पिता धुते ॥ ३६ ॥

अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात् प्राप्तप्रणिहिते समे ।
वेल्लितप्रेङ्खिताधूत-चलिताकम्पिता धुते ॥ ३६ ॥

अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात् प्राप्तप्रणिहिते समे ॥ ३६ ॥

वृत्त-वृन्नास्त-निष्ठूताविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ।

परिक्षिप्तन्तु निवृतं मृपितं मुपितार्थकम् ॥ ३७ ॥

वृत्त-वृन्नास्त-निष्ठूताविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ।
परिक्षिप्तन्तु निवृतं मृपितं मुपितार्थकम् ॥ ३७ ॥

वृत्त-वृन्नास्त-निष्ठूताविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ॥ ३७ ॥

प्रवृद्धप्रसृतैर्न्यस्तनिस्तृष्टे-गुण्डिताइते ।

निदिग्धोपचिते गूढगुप्ते गुण्डितरूपिते ॥ ३८ ॥

प्रवृद्धप्रसृतैर्न्यस्तनिस्तृष्टे-गुण्डिताइते ।
निदिग्धोपचिते गूढगुप्ते गुण्डितरूपिते ॥ ३८ ॥

प्रवृद्धप्रसृतैर्न्यस्तनिस्तृष्टे-गुण्डिताइते ॥ ३८ ॥

द्रुतावदीर्णं उद्गूर्णोद्यते काचितशिवियते ।

घ्राणघ्राते दिग्धलिप्ते समुदत्तोद्धृते समे ॥ ३९ ॥

द्रुतावदीर्णं उद्गूर्णोद्यते काचितशिवियते ।
घ्राणघ्राते दिग्धलिप्ते समुदत्तोद्धृते समे ॥ ३९ ॥

द्रुतावदीर्णं उद्गूर्णोद्यते काचितशिवियते ॥ ३९ ॥

द्रुतावदीर्णं उद्गूर्णोद्यते काचितशिवियते ॥ ३९ ॥

वेष्टितं स्याद्वलयितं संवीतं रुद्धमावृतम् ।

रुग्भुग्नेऽथ निश्चित-द्व्युत-शातानि तेजिते ॥ ४० ॥

मठिन्स'म'म'श्लेष'म'म'श्लेष'म'न' । म'न'म'न'न'न'न'न'न' ।

म'न'म'न'न'न'न'न' । न'न'न'न'न'न'न'न'न'न' ॥ 40

स्याद्विनाशोन्मुखं पक्वं ह्रीणह्रीतौ तु लज्जिते ।

दृते तु दृत्तव्यादृत्तौ संयोजित उपाहितः ॥ ४१ ॥

न'न'न'न'न'न'न' । न'न'न'न'न'न'न' ।

न'न'न'न'न'न'न' । न'न'न'न'न'न'न' ॥ 41

प्राप्यं गम्यं समासाद्यं स्थन्नं रौणं सुतं सुतम् ।

सङ्गुदः स्यात् सङ्गलितो ऽवगीतः स्यात्गर्हणः ॥ ४२ ॥

म'म'म'म'म'म' । म'म'म'म'म'म' ।

म'म'म'म'म'म' । म'म'म'म'म'म' ॥ 12

विविधः स्याद्वहुविधो नानारूपः पृथग्विधः ।

अवरौणो धिक्कृतथाप्यवध्वस्ता ऽवचूर्णितः ॥ ४३ ॥

न'न'न'न'न' । न'न'न'न' ।

न'न'न'न'न' । न'न'न'न'न' ॥ 43

सन्तापितसन्तप्तौ धूपितधूपायितौ च दूनश्च ।

हृष्टे मत्त स्तुतः प्रह्वन्नः प्रमुदितः प्रीतः ॥ ५२ ॥

दवदुःखददवदुःखदद । खेदसःखदुःखदद ।

खेददददददददददद । दवदुःखदददददददददद ॥ 52

छिन्नं छातं लूनं छत्तं दातं दितं छितं दृक्कणम् ।

सस्तं ध्वस्तं अष्टं स्कन्नं पन्नं च्युतं गलितम् ॥ ५३ ॥

सद्वदवदुःखदददददद । सगसवदुःखदददददद ।

दधुवदददददददददद । दददददददददददद ।

ददुवदददददददददद ॥ 53

लब्धं प्राप्तं विन्नं भावित मासादितश्च भूतश्च ।

अन्वेपितं गवेपित मन्विष्टं मार्गितं मृगितम् ॥ ५४ ॥

खेददददददददददद । दददददददददददद ।

दददददददददददद । दददददददददददद ॥ 54

आर्द्रं सार्द्रं क्लिन्नं तिमितं स्तिमितं समुन्न मुत्तश्च ।

चातं चाणं रक्षितमवितं गोपायितश्च गुप्तश्च ॥ ५५ ॥

खेददददददददददद । दददददददददददद ।

दददददददददददद । दददददददददददद ॥ 55

भक्षित-चर्चित-लिप्त-प्रत्यवसित-गिलित-खादित-प्सातम् ।
 अभ्यवहृतान्न-जग्ध-ग्रस्त-ग्लस्ताशितं भुक्ते ॥ ६० ॥

ॐस्यपदकेस्यपदकेस्यपदके ।

इत्यपदिपदकेस्यपदकेस्य ॥ ६० ॥ 60

श्लेषिष्ठ-क्षोदिष्ठ-श्लेष-वरिष्ठ-स्यविष्ठ-वंहिष्ठाः ।
 क्षिप्र-सुद्रामौक्षित-पृथु-पौवर-बहुल-प्रकर्षार्याः ॥ ६१ ॥

श्लेषिष्ठपदकेस्यपदकेस्य । श्लेषिष्ठपदकेस्यपदकेस्य ।
 सुद्रामौक्षितपदकेस्यपदकेस्य । पौवरपदकेस्यपदकेस्य ॥ ६१ ॥ 61

साधिष्ठ-द्राधिष्ठ-स्फेष्ठ-गरिष्ठ-हसिष्ठ-वृन्दिष्ठाः ।
 वाद-व्यायत-बहु-गुरु-वामन-वृन्दारकातिशये ॥ ६२ ॥

साधिष्ठपदकेस्यपदकेस्य । द्राधिष्ठपदकेस्यपदकेस्य ।
 स्फेष्ठपदकेस्यपदकेस्य । गरीष्ठपदकेस्यपदकेस्य ।
 हसिष्ठपदकेस्यपदकेस्य । वृन्दिष्ठापदकेस्यपदकेस्य ।
 वादपदकेस्यपदकेस्य । व्यायतपदकेस्यपदकेस्य ।
 बहुपदकेस्यपदकेस्य । गुरुपदकेस्यपदकेस्य ।
 वामनपदकेस्यपदकेस्य । वृन्दारकातिशयेपदकेस्यपदकेस्य ॥ ६२ ॥ 62

इति विशेष्यनिघ्नवर्गः ।

उद्दिष्टपदकेस्यपदकेस्यपदकेस्यपदकेस्य ॥

संकीर्णवर्गः ।

प्रकृतिप्रत्ययार्थाद्यैः सङ्कीर्णं लिङ्गमुन्नयेत् ।
कर्मक्रिया तत्सातत्ये गम्ये स्युःपरस्परः ॥ १ ॥

२२९ अक्षरैः श्लोकावली ।

२२९ अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ।
अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ॥ १

साकल्यासङ्गवचने पारायणपरायणे ।
यदृच्छा स्वैरिता हेतुशून्या त्वास्या विलक्षणम् ॥ २ ॥

अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ।
अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ॥ २

शमयस्तु शमः शान्तिर्दान्तिस्तु दमयो दमः ।
श्रवदानं कर्म वृत्तं काम्यदानं प्रवारणम् ॥ ३ ॥

अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ।
अक्षरैः श्लोकावली । २२९ अक्षरैः श्लोकावली ॥ ३

वशक्रिया संवदनं मूलकर्म्म तु कार्मणम् ।
विधूननं विधुवनं तर्पणं प्रीणनावनम् ॥ ४ ॥

वशक्रिया संवदनं मूलकर्म्म तु कार्मणम् ।
विधूननं विधुवनं तर्पणं प्रीणनावनम् ॥ ४ ॥

पर्याप्तिः स्यात् परिचरणं हस्तवारणमित्यपि ।
सेवनं सौवनं स्यूति विंदरः स्फुटनं भिदा ॥ ५ ॥

पर्याप्तिः स्यात् परिचरणं हस्तवारणमित्यपि ।
सेवनं सौवनं स्यूति विंदरः स्फुटनं भिदा ॥ ५ ॥

आक्रोशनं मभीषङ्गः संवेदी वेदना न ना ।
समूर्च्छन मभिव्याप्ति र्याच्त्रा भिष्टार्थनाईना ॥ ६ ॥

आक्रोशनं मभीषङ्गः संवेदी वेदना न ना ।
समूर्च्छन मभिव्याप्ति र्याच्त्रा भिष्टार्थनाईना ॥ ६ ॥

वर्द्धनं छेदनेऽथ द्वे आनन्दन सभाजने ।
आम्रच्छन मयाम्नायः सम्प्रदायः क्षये क्षिया ॥ ७ ॥

वर्द्धनं छेदनेऽथ द्वे आनन्दन सभाजने ।
आम्रच्छन मयाम्नायः सम्प्रदायः क्षये क्षिया ॥ ७ ॥

ग्रहे ग्राहो वशः कान्तौ रक्षण स्वार्णे रणः कणे ।
व्यधो वेधे पचा पाके हवो छतौ वरो वृत्तौ ॥ ८ ॥

बेङ्गवन्देविह्वलस्यभरे । वन्दस्यवन्देविह्वलस्यभरे ।
शुभ्रवन्देविह्वलस्यभरे । *शुभ्रवन्देविह्वलस्यभरे ।
वन्दस्यभरेविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ॥ ८

आपः श्लोषे नयो नाये ज्यानि जौर्णौ भ्रमो भ्रमौ ।
स्फातिर्द्वौ प्रथा ख्यातौ स्पृष्टिः पृत्तौ स्रवः स्रवे ॥ ९ ॥

वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ।
वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ।
वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ॥ ९

एधा समृद्धौ स्फुरणं स्फुरणे प्रमितौ प्रमा ।
प्रसृतिः प्रसवे प्रच्योते प्राधारः क्रमथः क्रमे ॥ १० ॥

वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ।
वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ॥ १०

उत्कर्षो ऽतिशये सन्धिः श्लेषे विषय आश्रये ।
क्षिपायां श्लेषणं गौर्णि गिरौ गुरणमुद्यमे ॥ ११ ॥

वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ।
वन्देविह्वलस्यभरे । वन्देविह्वलस्यभरे ॥ ११

उन्नाय उन्नये श्रायः अयणे जयने जयः ।

निगादो निगदे मादो मद उद्वेग उद्भ्रमे ॥ १२ ॥

नद्वेगस्य मभ्रैर्न च रेण रेणैर्न । कुभ्रद्वेगस्य मभ्रैर्न च उद्भ्रमे ॥

कुभ्रस्य मभ्रैर्न च । उद्भ्रद्वेगस्य मभ्रैर्न च ॥ 12

विमर्दनं परिमले ऽभ्युपपत्ति रनुग्रहः ।

निदृह स्तद्विरुद्धः स्यादभियोग स्वभिग्रहः ॥ १३ ॥

इत्यस्य भ्रैर्न च यदस्य भ्रैर्न । नद्वेगस्य मभ्रैर्न च उद्भ्रमे ॥

उद्भ्रमे मभ्रैर्न च । उद्भ्रमे मभ्रैर्न च उद्भ्रमे ॥ 13

मुष्टिवन्धस्तु संग्राहो डिम्बे डमरविस्रवौ ।

स्पर्शः स्पृष्टोपतत्परि ॥ १४ ॥

मुष्टिवन्धस्तु संग्राहो डिम्बे डमरविस्रवौ ।

स्पर्शः स्पृष्टोपतत्परि ॥ 14

निकारो विकारो हे समे विकृतिविक्रये ।

परिणामो विकारो हे समे विकृतिविक्रये ॥ १५ ॥

... .. |

... .. || 15

अपहार स्वपचयः समाहारः समुच्चयः ।

प्रत्याहार उपादानं विहारस्तु परिक्रमः ॥ १६ ॥

गर्भेऽप्येवमेव चोदयते । नमोऽस्य चोदयते ।

सुदं यथा चोदयते चोदयते चोदयते ॥ 16

अभिहारो ऽभिग्रहणं निर्हारो ऽभ्यवकर्षणम् ।

अनुहारो ऽनुकारः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः ॥ १७ ॥

अनुहारोऽनुकारः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः । अनुहारोऽनुकारः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः ।

अनुहारोऽनुकारः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः । अनुहारोऽनुकारः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः ॥ 17

प्रवाहस्तु प्रवृत्तिः स्यात् प्रवहो गमनं वहिः ।

वियामो वियमो यामो यमः संयामसंयमौ ॥ १८ ॥

वियामो वियमो यामो यमः संयामसंयमौ । वियामो वियमो यामो यमः संयामसंयमौ ।

वियामो वियमो यामो यमः संयामसंयमौ ॥ 18

हिंसाकर्माभिचारः स्याज्जागर्या जागरा द्वयोः ।

विघ्नो ऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नो ऽन्तिकाश्रये ॥ १९ ॥

विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये । विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये ।

विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये । विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये ।

विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यहः स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये ॥ 19

निर्व्वेश उपभोगः स्यात् परिसर्पः परिक्रिया ।

विधुरन्तु प्रविश्लेषो ऽभिप्राय ऋन्द आशयः ॥ २० ॥

देषयन्वदुशयन् श्रेयस्त्रुते । ईशुतेनयन्मैरुशुतेन ।

इत्युत्प्रेष्येति नयन्संश्लेषयन्नेवमय । नयन्नेष्येति नयन्नेवमय ॥ २० ॥

संश्लेषणं समसनं पर्यवस्था विरोधनम् ।

परिसर्था परीसारः स्यादास्या त्वासना स्थितिः ॥ २१ ॥

परिसर्थापरिसारः स्यादास्यात्त्वासनास्थितिः ।

परिसर्थापरिसारः स्यादास्यात्त्वासनास्थितिः ॥ २१ ॥

विस्तारो विग्रहो व्यासः स च शब्दस्य विस्तरः ।

स्यान्मर्दनं संवाहनं विनाशः स्याददर्शनम् ॥ २२ ॥

विस्तारो विग्रहो व्यासः स च शब्दस्य विस्तरः ।

स्यान्मर्दनं संवाहनं विनाशः स्याददर्शनम् ॥ २२ ॥

संस्तवः स्यात् परिचयः प्रसरस्तु विसर्पणम् ।

नौवाकस्तु प्रयामः स्यात् सन्निधिः सन्निकर्षणम् ॥ २३ ॥

संस्तवः स्यात् परिचयः प्रसरस्तु विसर्पणम् ।

नौवाकस्तु प्रयामः स्यात् सन्निधिः सन्निकर्षणम् ॥ २३ ॥

विप्रलम्भो विप्रयोगो विलम्भ स्वतिसर्जनम् ।
विश्रावस्तु प्रविख्याति रवेक्षा प्रतिजागरः ॥ २८ ॥

वद्विषयस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य च द्रव्यस्य च ।
वद्विषयस्य द्रव्यस्य च ॥ २८

निपाठनिपठौ पाठे तेमस्तेमौ समुन्दने ।
आदीनवास्रवौ क्लेशे मेलके सङ्गमङ्गमौ ॥ २९ ॥

द्विषयस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य द्रव्यस्य च ।
गुणस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य द्रव्यस्य च ॥ २९

संवौक्ष्यं विचयनं मार्गणं मृगणा मृगः ।
परिरम्भः परिषङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ॥ ३० ॥

द्विषयस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य द्रव्यस्य च ।
द्विषयस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य द्रव्यस्य च ॥ ३०

निर्वर्णनन्तु निध्यानं दर्शनालोकनेक्षणम् ।
प्रत्याख्यानं निरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः ॥ ३१ ॥

द्विषयस्य द्रव्यस्य च । द्रव्यस्य द्रव्यस्य च ॥ ३१

उपशायो विशायश्च पर्यायशयनार्थकौ ।

अर्त्तनञ्च षडतीया च हृणौया च घृणार्थकाः ॥ ३२ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३२ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३२ ॥

स्याद्द्व्यासो विपर्यासो व्यत्ययश्च विपर्यये ।

पर्ययोऽतिक्रम स्तस्मिन्नतिपात उपात्ययः ॥ ३३ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३३ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३३ ॥

प्रेषणं यत्समाह्वय तत्र स्यात् प्रतिशामनम् ।

स मंस्तावः क्रतुषु या स्तुतिभूमि र्द्विजन्मनाम् ॥ ३४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३४ ॥

निधाय तद्व्यते यत्र काष्ठे काष्ठं स उद्धनः ।

स्तम्बस्तु स्तम्बघनः स्तम्बो येन निहन्यते ॥ ३५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३५ ॥

आविधी विध्यते येन तत्र विष्कृतमे निघः ।

उत्कारश्च निकारश्च द्वौ धान्योत्क्षेपणार्थकौ ॥ ३६ ॥

गुणस्यैव सस्येव च न चैव सस्येव । सैव गुणस्यैव सस्येव सस्येव ।
सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ॥ ३६

निगारोद्गारविष्वाबोद्वाहास्तु गरणादिषु ॥ ३७ ॥

गुणस्यैव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ॥ ३७

आरत्यवरतिविरतय उपरामे वा स्त्रियान्तु निष्ठेवः ।

निष्ठूति निष्ठेवनं निष्ठौवनमित्यभिन्नानि ॥ ३८ ॥

सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ।
सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ॥ ३८

जवने जूतिः सार्ति स्त्वमाने स्यादथ ज्वरे जूर्तिः ।

उदजस्तु पशुमेरण मकरणित्वाद्यः शपे ॥ ३९ ॥

गुणस्यैव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ।
सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव सस्येव ॥ ३९

गोवान्तेभ्य स्तस्य वृन्द मित्यौपगवकादिकम् ।

आपूपिकं शाकुलिक मेवमाद्य मचेतसाम् ॥ ४० ॥

सुवसुवदेभिर्होतृभ्यः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ।

देवस्योत्तमस्योत्तमैः । देवस्योत्तमस्योत्तमैः ॥ 40

माणवानान्तु माण्यथं सहायानां सहायता ।

इत्या इलानां ब्राह्मण्यवाङ्मथे तु द्विजन्मनाम् ॥ ४१ ॥

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ।

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ॥ 41

हे पशुकानां पृथानां पार्थं पृथ मनुक्रमात् ।

खलानां खलिनी खल्याप्यथ मानुष्यकं नृणाम् ॥ ४२ ॥

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ।

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ॥ 42

ग्रामता जनता धूम्या पाश्या गल्या पृथक् पृथक् ।

अपि साहस-कारौप-वासंग्णार्थवर्णादिकम् ॥ ४३ ॥

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ।

उभयभ्यश्चोत्तमैः । उभयभ्यश्चोत्तमैः ॥ 43

इति मंकीर्णवर्गः ।

उभयभ्यश्चोत्तमैः ॥

नानार्थवर्गः ।

नानार्थाः केऽपि कान्तादिवर्गेषेवात्र कौर्त्तिताः ।
भूरिप्रयोगा ये येषु पर्यायेष्वपि तेषु ते ॥ १ ॥

श्रुद्धैर्वाशदेव ॥

श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ।
श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ॥ १ ॥

आकाशे विद्विषे नाको लोकस्तु भुवने जने ।
पथे यशसि च श्लोकः शरे खड्गे च शायकः ॥ २ ॥

श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ।
श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ॥ २ ॥

जम्बुकौ क्रोष्टुवरुणौ पृथुकौ चिपिटार्भकौ ।
अलोकौ दर्शनोद्योती मेरौ पटहमानकौ ॥ ३ ॥

श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ।
श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया श्रुद्धैर्वाशदेवगवस्यसेनाया ॥ ३ ॥

स्याद्भूतिकन्तु भूनिम्बे कर्तृणे भृस्तृणेषु च ।

ज्योत्स्निकायाञ्च घोषे च कोषातक्यय कटफलैः ॥ ८ ॥

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः ।

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः ।

तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः । ९

सिते च खदिरे सोमवल्कः स्यादथ सिद्धके ।

तिलकल्के च पिण्याको वाह्निकं रामठेषु च ॥ ९ ॥

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः ।

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः । १०

महेन्द्र-गुग्गुलुक्र-ध्यालयाहिषु कैशिकः ।

रुकूतापशङ्कास्वातङ्कः स्वल्पेषु च क्षुत्तकस्त्रिषु ॥ १० ॥

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः ।

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः । ११

जैवातृकः शशाङ्केषु खुरे ऽप्यश्वस्य वतकः ।

व्याघ्रेषु पुण्डरीको ना यवाऽध्यामिः शपकः ॥ ११ ॥

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः ।

कुर्वन्ति तेषां कर्तृणाम् । इत्यमरः । १२

* Another reading : इत्यमरः ।

† यमाद्यामपि शपकः इति पाठान्तरम् ।

शालावृकाः कपिक्रोष्टुश्चानः स्वर्णोऽपि गैरिकम् ।
पौडार्थोऽपि व्यलीकं स्यादलीकं त्वप्रियेऽन्वते ॥ १२ ॥

सुप्रसिद्धाश्चैतानि । तेषु चैतानि विधीयन्ते ।
कस्यैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ।
अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ॥ १२

शौलान्वयावनूके द्वे शल्के शकलवल्कले ।
साष्टे शते सुवर्णानां हेमुरोभूपणे पञ्च ॥ १३ ॥

अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । कस्यैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ।
कस्यैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । कस्यैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ॥ १३

दौनारेऽपि च निष्कोऽस्त्रौ कल्कोऽस्त्रौ समलैःसोः ।
दम्भे ऽप्यथ पिनाको ऽस्त्रौ शूलशङ्करधन्वतोः ॥ १४ ॥

अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ।
अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ॥ १४

धेनुका तु करेण्वाश्च मेघजाले च कालिका ।
कारिका यातनावृत्त्योः कर्णिका कर्णभूपणे ॥ १५ ॥

अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ।
अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः । अथैतन्मन्त्रोऽस्यैतन्मन्त्रः ॥ १५

वृष्टिज्वाले अपि शिखे शैलवृक्षौ नगावगौ ।
 आशुगौ वायुविशिखौ शरार्कविहगाः खगाः ॥ २० ॥

देवदेवदसदसदसदीपिरे । देदीदेवदेवदेवदेवदेव ।
 देवदेवदेवदेवदेवदेव । देवदेवदेवदेवदेवदेव ॥ 20

पतङ्गौ पक्षिसूय्यौ च पूगः क्रमुकवृन्दयोः ।
 पशवोऽपि मृगा वेगः प्रवाहजवयोरपि ॥ २१ ॥

पतङ्गौ पक्षिसूय्यौ च पूगः क्रमुकवृन्दयोः ।
 पशवोऽपि मृगा वेगः प्रवाहजवयोरपि ॥ 21

परागः कौसुमे रेणौ स्रानीयादौ रजस्यपि ।
 गजेऽपि नागमातङ्गावपाङ्ग स्तिलकेऽपि च ॥ २२ ॥

परागः कौसुमे रेणौ स्रानीयादौ रजस्यपि ।
 गजेऽपि नागमातङ्गावपाङ्ग स्तिलकेऽपि च ॥ 22

सर्गः स्वभाव-निर्मांस-निश्चयाध्याय-सृष्टियु ।
 योगः सन्नहनोपाय-ध्यान-सङ्गति-युक्तियु ॥ २३ ॥

सर्गः स्वभाव-निर्मांस-निश्चयाध्याय-सृष्टियु ।
 योगः सन्नहनोपाय-ध्यान-सङ्गति-युक्तियु ॥ 23

सूक्ष्मलायां चुटिः स्त्री स्यात् कालेऽल्पे संशयेऽपि सा ।
अत्युत्कर्षाश्रयः कोट्यो मूले लग्नकचे जटा ॥ ४० ॥

सोऽसिन्नुत्तिष्ठन्मन्त्रेणदुष्पदन्वि । सुन्दुःखेऽसिन्नुत्तिष्ठन्मन्त्रे ।
सन्नुत्तिष्ठन्मन्त्रेणदुष्पदन्वि । सुन्दुःखेऽसिन्नुत्तिष्ठन्मन्त्रे ॥ 40

द्युष्टिः फले समृद्धौ च दृष्टिं ज्ञानेऽऽह्नि दर्शने ।
इष्टिं यागेच्छयोः सृष्टिं निश्चिते बहुले त्रिषु ॥ ४१ ॥

सुष्टिः समृद्धौ च दृष्टिं ज्ञानेऽऽह्नि । इष्टिं यागेच्छयोः सृष्टिं निश्चिते ।
सुष्टिः समृद्धौ च दृष्टिं ज्ञानेऽऽह्नि । इष्टिं यागेच्छयोः सृष्टिं निश्चिते ॥ 41

कष्टे तु कृच्छ्रगहने दक्षामन्दागदेषु च ।
पटुं ह्यौ वाच्यलिङ्गौ च नौलकण्ठः शिवेऽपि च ॥ ४२ ॥

कष्टे तु कृच्छ्रगहने दक्षामन्दागदेषु । पटुं ह्यौ वाच्यलिङ्गौ च नौलकण्ठः ।
कष्टे तु कृच्छ्रगहने दक्षामन्दागदेषु । पटुं ह्यौ वाच्यलिङ्गौ च नौलकण्ठः ॥ 42

पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुम्हलोऽन्तर्गृहन्तथा ।
निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ताः काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि ॥ ४३ ॥

पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुम्हलोऽन्तर्गृहन्तथा । निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ताः ।
पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुम्हलोऽन्तर्गृहन्तथा । निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ताः ॥ 43

चिपु ज्येष्ठोऽतिशस्तेऽपि कनिष्ठोऽतियुवाल्पयोः ।
दण्डोऽस्त्री लगुडोऽपि स्याद्गुडो गोलेक्षुपाकयोः ॥ ४४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४४

सर्पमांसात् पशुव्याडौ गोभूवाचस्त्रिडा इला ।
खेडा वंशशलाकापि नाडौ कालेऽपि पट्टक्षणे ॥ ४५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४५

काण्डोऽस्त्री दण्डवाणाव्वर्गावसरवारिपु ।
स्याद्वाण्ड मश्राभरणेऽमत्रे मूलवणिग्धने ॥ ४६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४६

मृशप्रतिक्षयो व्वादं प्रगादं मृशकच्छयोः ।
शक्तस्थूलौ चिपु ददौ ब्यूदौ विन्यस्तसंहतौ ॥ ४७ ॥

... .. |

... .. || 47

विषाभिमरलौहेषु तीक्ष्णं क्लीवे खरे त्रिषु ।
प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु ॥ ५६ ॥

दुर्गमसुखसुखसर्वे द्विषु । अरिदन्तरेषु च ।
सुखसर्वे द्विषु सर्वत्र । सुखसुखसर्वत्र सर्वत्र ॥ 56

करणं साधकतमं क्षेत्रगात्रेन्द्रियेषुपि ।
प्राण्युत्पादे संसरण मसम्बाधचमूगतौ ॥ ५७ ॥

गन्तव्येषु च । अरिदन्तरेषु च । अरिदन्तरेषु च ।
सुखसर्वेषु च । सुखसर्वेषु च ॥ 57

घण्टापथेषु वान्तान्ने समुद्गरण मुन्नये ।
अतस्त्रिषु विषाणं स्यात् पशुशृङ्गेभदन्तयोः ॥ ५८ ॥

सुखसर्वेषु च । अरिदन्तरेषु च ।
सुखसर्वेषु च । सुखसर्वेषु च ॥ 58

प्रवणं क्रमनिम्नोर्ध्वां प्रद्वे ना तु चतुष्पथे ।
सङ्गीर्णं निचिताशुद्धावीरिणं अन्यमूपरम् ॥ ५९ ॥

सुखसर्वेषु च । अरिदन्तरेषु च ।
सुखसर्वेषु च । सुखसर्वेषु च ॥ 59

देवसूर्यौ विवस्वन्तौ सरस्वन्तौ नदारुणौ ।
पक्षिताश्व्यौ गरुत्मन्तौ शकुन्तौ भासपक्षिणौ ॥ ६० ॥

इति विवस्वन्तौ । सरस्वन्तौ नदारुणौ ।
पक्षिताश्व्यौ गरुत्मन्तौ शकुन्तौ भासपक्षिणौ ॥ 60

अग्न्युत्पातौ धूमकेतुजोमूतौ मेघपर्ष्वतौ ।
हस्तौ तु पाणिनश्च मरुतौ पवनामरौ ॥ ६१ ॥

अग्न्युत्पातौ धूमकेतुजोमूतौ मेघपर्ष्वतौ ।
हस्तौ तु पाणिनश्च मरुतौ पवनामरौ ॥ 61

यन्ता हस्तिपके सूते भर्ता धातरि पोष्टरि ।
यानपात्रे शिशौ पीतः प्रेतः प्राणान्तरे मृते ॥ ६२ ॥

यन्ता हस्तिपके सूते भर्ता धातरि पोष्टरि ।
यानपात्रे शिशौ पीतः प्रेतः प्राणान्तरे मृते ॥ 62

ग्रहभेदे ध्वजे केतुः पार्थिवे तनये सुतः ।
स्थपतिः कारुभेदेऽपि भूमृद्भूमिधरे ऋषे ॥ ६३ ॥

ग्रहभेदे ध्वजे केतुः पार्थिवे तनये सुतः ।
स्थपतिः कारुभेदेऽपि भूमृद्भूमिधरे ऋषे ॥ 63

कृत्रिमे लक्षणोपेतेऽप्यनन्तोऽनवधावपि ।

ख्याते हृष्टे प्रतीतोऽभिजातस्तु कुलजे बुधे ॥ ८४ ॥

बद्धवर्गोऽप्युच्यतेऽपि । अत्रुच्यतेऽपि ।

अत्रुच्यतेऽपि । अत्रुच्यतेऽपि । ०४

विविक्तौ पूतविजनौ मूर्च्छितौ मृदसोच्छ्रयौ ।

द्वौ चाम्बपरुषौ शुक्तौ शितौ धवलमेचकौ ॥ ८५ ॥

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ।

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ॥ ८५ ॥ ८५

सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्ते ऽभ्यर्हिते च सन् ।

पुरस्कृतः पूजितेऽरात्यभियुक्तेऽग्रतः कृते ॥ ८६ ॥

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ।

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ।

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ॥ ८६ ॥ ८६

निवातावाश्रयावातौ शस्त्राभेद्यश्च वर्मं यत् ।

जातोन्नद्धप्रदहाः स्युरच्छ्रिता उत्थितास्त्वमी ॥ ८७ ॥

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ।

शुक्लौ चाम्बपरुषौ । शुक्लौ चाम्बपरुषौ ॥ ८७ ॥ ८७

दृष्टिमत्प्रोद्यतोत्पन्ना आदृतौ सादराश्चितौ ।
अर्थोऽभिधेयो रैवस्तु प्रयोजननिवृत्तियु ॥ ८८ ॥

दृष्टिमत्प्रोद्यतोत्पन्ना आदृतौ सादराश्चितौ ।
अर्थोऽभिधेयो रैवस्तु प्रयोजननिवृत्तियु ॥ ८८ ॥

निदानागमयोस्तौर्ध मृषिजुष्टजले गुणौ ।
समर्थस्त्रियु शक्तिष्टे सम्बन्धार्थे हितेऽपि च ॥ ८९ ॥

निदानागमयोस्तौर्ध मृषिजुष्टजले गुणौ ।
समर्थस्त्रियु शक्तिष्टे सम्बन्धार्थे हितेऽपि च ॥ ८९ ॥

दशमौस्थौ क्षौण्णगगृह्यौ वीथौ पदव्यपि ।
आस्थानौयत्नयोरास्था प्रस्थो ऽस्त्वौ सानुमानयोः ॥ ९० ॥

दशमौस्थौ क्षौण्णगगृह्यौ वीथौ पदव्यपि ।
आस्थानौयत्नयोरास्था प्रस्थो ऽस्त्वौ सानुमानयोः ॥ ९० ॥

अभिप्रायवशी छन्दावद्भौ जीमूतवत्सरौ ।
अपवादौ तु निन्दाज्ञे दायदौ सुतवान्धवौ ॥ ९१ ॥

अभिप्रायवशी छन्दावद्भौ जीमूतवत्सरौ ।
अपवादौ तु निन्दाज्ञे दायदौ सुतवान्धवौ ॥ ९१ ॥

पदं व्यवसित-त्राण-स्थान-लक्ष्मांघ्रि-वस्तुषु ।

गोष्यदं सेविते माने प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम् ॥ ८६ ॥

पदं वस्तुषु व्यवसितं । तत्र स्थानं तत्र स्थानं तत्र स्थानं ।

गोष्यदं सेविते माने । तत्र प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम् ॥ ९६

त्रिषिष्टमधुरौ स्वादू मृदू चातीक्ष्णकोमलौ ।

मूहाख्यापटुनिर्भाग्या मन्दाः स्युर्द्वौ तु शारदौ ॥ ८७ ॥

मधुरौ । तीक्ष्णौ । मृदू । चातीक्ष्णौ ।

मूहाख्यापटुनिर्भाग्या । मन्दाः । स्युर्द्वौ । तु । शारदौ ।

मन्दाः । स्युर्द्वौ । तु । शारदौ । ॥ ९७

प्रत्यग्राप्रतिभौ विद्वत्सुप्रगल्भौ विशारदौ ।

व्यामो वटश्च न्यग्रोधावुत्सेधः काय उन्नतिः ॥ ८८ ॥

प्रत्यग्राप्रतिभौ । विद्वत्सुप्रगल्भौ । विशारदौ ।

व्यामो वटश्च । न्यग्रोधावुत्सेधः । काय उन्नतिः ॥ ९८

पर्याहारश्च मार्गश्च विवधौ वीवधौ च तौ ।

परिधि यंजियतरोः शाखायामुपमृष्यके ॥ ८९ ॥

पर्याहारश्च । मार्गश्च । विवधौ । वीवधौ । च । तौ ।

परिधि यंजियतरोः । शाखायामुपमृष्यके ॥ ९९

बन्धकं व्यसनं चेतः पीडाधिष्ठानमाधयः ।

स्युः समर्थननीवाकनियमाश्च समाधयः ॥ १०० ॥

ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः । सुनःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ।

ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः । ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ॥ 100

दोषोत्पादेऽनुबन्धः स्यात् प्रकृत्यादिविनश्वरे ।

मुख्यानुयायिनि शिष्टौ प्रकृतस्यानुवर्तने ॥ १०१ ॥

श्लेषश्लेषस्यश्लेषस्यननः । ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ।

ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः । ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ॥ 101

विधु विष्णौ चन्द्रमसि परिच्छेदे विलेखधिः ।

विधि विधाने दैवे च प्रणिधिः प्रार्थने चरे ॥ १०२ ॥

विष्णुविष्णुस्यविष्णुस्यननः । ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ।

विष्णुविष्णुस्यविष्णुस्यननः । ननःश्लेषस्यश्लेषस्यननः ॥ 102

बुधहृष्टौ पण्डितेऽपि स्कन्धः समुदयेऽपि च ।

देशे नदविशेषेऽपि सिन्धुर्ना सरिति स्त्रियाम् ॥ १०३ ॥

बुधहृष्टौपण्डितेऽपिस्कन्धः । समुदयेऽपिच ।

बुधहृष्टौपण्डितेऽपिस्कन्धः । समुदयेऽपिच ॥ 103

विधाविधौ प्रकारे च साधू रम्येऽपि च चिपु ।

बधू ज्ञाया स्रुपा स्त्री च सुधासेपोऽमृतं सुह्री ॥ १०४ ॥

विधाविधौ प्रकारे च साधू रम्येऽपि च चिपु ।

बधू ज्ञाया स्रुपा स्त्री च सुधासेपोऽमृतं सुह्री* ॥ 104

सन्धा प्रतिज्ञा मर्यादा श्रद्धा सम्प्रत्ययः स्पृहा ।

मधु मद्ये पुष्परसे क्षौट्रे चान्यतमस्यपि ॥ १०५ ॥

सन्धा प्रतिज्ञा मर्यादा श्रद्धा सम्प्रत्ययः स्पृहा ।

मधु मद्ये पुष्परसे क्षौट्रे चान्यतमस्यपि ॥ 105

अतस्त्रिषु समुन्नहौ पण्डितंमन्यगर्व्विती ।

ब्रह्मबन्धुरधिष्ठेपे निर्देशे ऽथावलम्बितः ॥ १०६ ॥

अतस्त्रिषु समुन्नहौ पण्डितंमन्यगर्व्विती ।

ब्रह्मबन्धुरधिष्ठेपे निर्देशे ऽथावलम्बितः ॥ 106

अविदूरोऽप्यवष्टब्धः प्रसिद्धौ ख्यातभूयिती ।

सूर्य्यवह्नी चिचभानू भानू रश्मिदिवाकगौ ॥ १०७ ॥

अविदूरोऽप्यवष्टब्धः प्रसिद्धौ ख्यातभूयिती ।

सूर्य्यवह्नी चिचभानू भानू रश्मिदिवाकगौ ॥ 17

भूतात्मानौ धातुदेहौ मूर्खनीचौ पृथग्जनौ ।
 ग्रावाणौ शैलपापाणौ पत्रिणौ शरपक्षिणौ ॥ १०८ ॥

भूतान्मानान् । धातुदेहे । मूर्खनीचे । पृथग्जनौ ।
 ग्रावाणौ । शैलपापाणौ । पत्रिणौ । शरपक्षिणौ ॥ 108

तरुशैलौ शिखरिणौ शिखिनौ वह्निवर्हिणौ ।
 प्रतियत्नावुभौ लिप्तोपग्रहावथ सादिनौ ॥ १०९ ॥

तरुशैलौ । शिखरिणौ । शिखिनौ । वह्निवर्हिणौ ।
 प्रतियत्नावुभौ । लिप्तोपग्रहावथ । सादिनौ ॥ 109

हौ सारथिहयारोहौ वाजिनोऽश्वेषुपक्षिणः ।
 कुलेऽप्यभिजनो जन्मभूम्यामप्यथ हायनाः ॥ ११० ॥

हौ । सारथिहयारोहौ । वाजिनोऽश्वेषुपक्षिणः ।
 कुलेऽप्यभिजनो । जन्मभूम्यामप्यथ । हायनाः ॥ 110

वर्षाचिं व्रीहिभेदाः स्यु श्वन्द्राग्न्यर्का विरोचनाः ।
 केशेऽपि वृजिनो विश्वकर्म्मार्कसुरशिल्पिनोः ॥ १११ ॥

वर्षाचिं । व्रीहिभेदाः । स्युः । श्वन्द्राग्न्यर्का । विरोचनाः ।
 केशेऽपि । वृजिनो । विश्वकर्म्मार्कसुरशिल्पिनोः ॥ 111

आत्मा यत्नो धृतिर्बुद्धिः स्वभावो ब्रह्मवर्षं च ।

शत्रुधातुकमत्तेभवर्युकाब्दा घनाघनाः ॥ ११२ ॥

आत्मा यत्नो धृतिर्बुद्धिः स्वभावो ब्रह्मवर्षं च ।
शत्रुधातुकमत्तेभवर्युकाब्दा घनाघनाः ॥ ११२ ॥

अभिमानीऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः ।

घनो मेघे मूर्तिगुणे विषु मूर्ते निरन्तरे ॥ ११३ ॥

अभिमानीऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः ।
घनो मेघे मूर्तिगुणे विषु मूर्ते निरन्तरे ॥ ११३ ॥

इनः सूर्ये प्रभौ राजा मृगाङ्गे क्षत्रिये नृपे ।

वाणिन्यौ नत्तकौमत्ते स्रवन्त्या मपि वाहिनौ ॥ ११४ ॥

इनः सूर्ये प्रभौ राजा मृगाङ्गे क्षत्रिये नृपे ।
वाणिन्यौ नत्तकौमत्ते स्रवन्त्या मपि वाहिनौ ॥ ११४ ॥

हादिन्यौ वज्रतडितौ वन्दायामपि कामिनौ ।

त्वग्देहयोरपि तनुः सूनाधोजिह्विकापि च ॥ ११५ ॥

हादिन्यौ वज्रतडितौ वन्दायामपि कामिनौ ।
त्वग्देहयोरपि तनुः सूनाधोजिह्विकापि च ॥ ११५ ॥

क्रतुविस्तारयोरस्त्री वितानं त्रिषु तुच्छके ।
मन्देऽथ केतनं कृत्ये केतावुपनिमन्त्रणे ॥ ११६ ॥

वेदेणो विदुर्ब्रह्मणो विदुर्ब्रह्मणो ।
वेदेणो विदुर्ब्रह्मणो विदुर्ब्रह्मणो ॥ 116

वेद सत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः ।
उत्साहने च हिंसायां सूचने चापि गन्धनम् ॥ ११७ ॥

वेदेणो विदुर्ब्रह्मणो विदुर्ब्रह्मणो ।
वेदेणो विदुर्ब्रह्मणो विदुर्ब्रह्मणो ॥ 117

आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनार्थकम् ।
व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रु निष्ठानावयवेष्टपि ॥ ११८ ॥

आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनार्थकम् ।
व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रु निष्ठानावयवेष्टपि ॥ 118

स्यात् कैलौनं लोकवादे युद्धे पश्वद्विपक्षिणाम् ।
स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ॥ ११९ ॥

स्यात् कैलौनं लोकवादे युद्धे पश्वद्विपक्षिणाम् ।
स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ॥ 119

अवकाशे स्थितौ स्थानं क्रीडादावपि देवनम् ।
उत्थानं पौरुषे तन्त्रे सन्निविष्टोद्गमेऽपि च ॥ १२० ॥

दन्तेन च तन्त्रे च तन्त्रे च तन्त्रे च । तन्त्रे च तन्त्रे च तन्त्रे च ।
तन्त्रे च तन्त्रे च तन्त्रे च तन्त्रे च ॥ 120

व्युत्थानं प्रतिगोधे च विरोधाचरणेऽपि च ।
मारणे मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने ॥ १२१ ॥

व्युत्थानं प्रतिगोधे च विरोधाचरणेऽपि च ।
मारणे मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने ॥ 121

निवर्त्तनोपकरणानुव्रज्यासु च साधनम् ।
निर्गन्तव्यैश्चैव शुद्धौ दाने न्यासापण्येऽपि च ॥ १२२ ॥

निवर्त्तनोपकरणानुव्रज्यासु च साधनम् ।
निर्गन्तव्यैश्चैव शुद्धौ दाने न्यासापण्येऽपि च ॥ 122

व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामजकोपजे ।
पद्माक्षिलोम्नि किञ्चलके तन्त्राद्यंशेऽप्यणौयसि ॥ १२३ ॥

व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामजकोपजे ।
पद्माक्षिलोम्नि किञ्चलके तन्त्राद्यंशेऽप्यणौयसि ॥ 123

तिथिनेत्रे क्षये पर्व्वं वत्सं नेचच्छ्रेऽध्वनि ।
 अकार्यगुह्ये कौपीने मैयुनं सङ्गता रता ॥ १२४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 124

प्रधानं परमात्मा धौः प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः ।
 प्रत्नं पुष्यफलयो निर्घनं कुलनाशयोः ॥ १२५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 125

रुन्दने रोदनाह्वाने वर्षदेहप्रमाखयोः ।
 सहदेहत्वित्प्रभावा धामान्यय चतुष्यये ॥ १२६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 126

नन्निवेद्ये च संन्यानं लुप्त चिह्नप्रधानयोः ।
 आच्छादने नन्निधान नपवारगमित्युमे ॥ १२७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ 127

आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च ।
अधिष्ठानं चक्रपुरप्रभावाध्यासनेष्वपि ॥ १२८ ॥

अनंशुर्विष्णुवचनं । शिवं च त्रैलोक्यं च नृपसंघं च ।
अष्टौ भूवर्गैश्चोत्तरं च । अष्टौ च नृपसंघं ॥ 128

रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि वने सलिलकानने ।
तलिनं विरक्षे स्तोके वाच्यलिङ्गास्तथोत्तरे ॥ १२९ ॥

रत्नं च विष्णुसंज्ञकं च । अत्रैव च नृपसंघं च ।
नृपसंज्ञकं च । अत्रैव च नृपसंघं च ॥ 129

समानाः सत्समैवे स्युः पिशुनौ खलमूचकौ ।
हीनन्यूना वूनगर्ह्या वेगिशूरौ तरस्विनौ ॥ १३० ॥

सत्समैवे स्युः च । पिशुनौ च । खलमूचकौ च ।
हीनन्यूना च । वूनगर्ह्या च । वेगिशूरौ च । तरस्विनौ च ॥ 130

अभिपन्नोऽपराङ्घोऽभिग्रस्तव्यापङ्गतावपि ।
कलापो भूपणे वर्हे तूष्णीरे संहतेऽपि च ॥ १३१ ॥

अभिपन्नोऽपराङ्घोऽभिग्रस्तव्यापङ्गतावपि ।
कलापो भूपणे वर्हे तूष्णीरे संहतेऽपि च ॥ 131

परिच्छदे परीवापः पर्युप्तौ सलिलस्थितौ ।
गोधुग्गोष्ठपती गोपौ हरविष्णु वृषाकपौ ॥ १३२ ॥

परिच्छदे परीवापः पर्युप्तौ सलिलस्थितौ ।
गोधुग्गोष्ठपती गोपौ हरविष्णु वृषाकपौ ॥ १३२ ॥

वाप्य मुष्माश्रु कशिपु त्वन्न माच्छादनं द्वयम् ।
तल्पं शय्यादृदारेषु स्तम्बेषु विटपो ऽस्त्रियाम् ॥ १३३ ॥

वाप्य मुष्माश्रु कशिपु त्वन्न माच्छादनं द्वयम् ।
तल्पं शय्यादृदारेषु स्तम्बेषु विटपो ऽस्त्रियाम् ॥ १३३ ॥

प्राप्तरूपस्वरूपाभिरूपा बुधमनोज्ञयोः ।
भेद्यलिङ्गा अमी कूर्मौ वीणाभेदश्च कच्छपौ ॥ १३४ ॥

प्राप्तरूपस्वरूपाभिरूपा बुधमनोज्ञयोः ।
भेद्यलिङ्गा अमी कूर्मौ वीणाभेदश्च कच्छपौ ॥ १३४ ॥

रवर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः ।
अन्तराभवसत्त्वेऽथे गन्धर्वी दिव्यगायने ॥ १३५ ॥

रवर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः ।
अन्तराभवसत्त्वेऽथे गन्धर्वी दिव्यगायने ॥ १३५ ॥

कम्बुर्ना वलये शङ्खे द्विजिह्वौ सपत्न्यचकौ ।
पूर्वोऽन्यलिङ्गः प्रागाह पुम्बहुत्वेषि पूर्वजान् ॥ १३६ ॥

कम्बुर्ना वलये शङ्खे द्विजिह्वौ सपत्न्यचकौ ।
पूर्वोऽन्यलिङ्गः प्रागाह पुम्बहुत्वेषि पूर्वजान् ॥ 136

कुम्भौ घटेभमूर्द्धांगौ डिम्भौ तु शिशुवालिगौ ।
सम्भौ स्युजङ्गीभावा शम्भू ब्रह्मविलोचनौ ॥ १३७ ॥

कुम्भौ घटेभमूर्द्धांगौ डिम्भौ तु शिशुवालिगौ ।
सम्भौ स्युजङ्गीभावा शम्भू ब्रह्मविलोचनौ ॥ 137

कुक्षिस्रुणार्भका गर्भाः विश्रमः प्रणयेऽपि च ।
स्याद्भेर्यां दुन्दुभिः पुंसि स्यादश्ले दुन्दुभिः स्त्रियाम् ॥ १३८ ॥

कुक्षिस्रुणार्भका गर्भाः विश्रमः प्रणयेऽपि च ।
स्याद्भेर्यां दुन्दुभिः पुंसि स्यादश्ले दुन्दुभिः स्त्रियाम् ॥ 138

स्यान्महारजने क्लीवं कुसुमं करके पुमान् ।
शत्रियेऽपि च नाभिर्ना सुरभिर्गर्वि च स्त्रियाम् ॥ १३९ ॥

स्यान्महारजने क्लीवं कुसुमं करके पुमान् ।
शत्रियेऽपि च नाभिर्ना सुरभिर्गर्वि च स्त्रियाम् ॥ 139

सभा संसदि सभ्ये च विष्वध्यक्षेऽपि वल्लभः ।

किरणप्रग्रहौ रश्मौ कपिभेकौ स्रवङ्गमौ ॥ १४० ॥

शङ्खोर्ध्वस्य दन्तस्यैव ह्येषा ह्यस्यै । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ।
 इति । दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा ॥ 140

इच्छामनोभवौ कामौ शङ्खद्योगौ पराक्रमौ ।

धर्माः पुण्ययमन्यायस्वभावाचारसोमपाः ॥ १४१ ॥

दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ।
 मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा ॥ 141

उपायपूर्वं आरम्भ उपधा चाप्युपक्रमः ।

वणिकूपथः पुरंवेदो निगमो नागरो वणिक् ॥ १४२ ॥

मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ।
 मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । मन्त्रुष्यस्य दन्तस्यैव ह्येषा ॥ 142

नैगमौ द्वौ बले रामो नीलचारुसिते त्रिषु ।

शब्दादिपूर्वो हृन्देऽपि ग्रामः क्रान्तौ च विक्रमः ॥ १४३ ॥

नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ।
 नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ।
 नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु । नैगमस्यैव ह्येषा मन्त्रुष्यु ॥ 143

गुल्मा रुक्ताम्वसेनाश्च जामिः स्वस्तकुलस्त्रियोः ।

क्षितिष्णान्त्योः क्षमा युक्ते क्षमं शक्ते हिते त्रिषु ॥ १४४ ॥

गुल्मा रुक्ताम्वसेनाश्च जामिः स्वस्तकुलस्त्रियोः ।

क्षितिष्णान्त्योः क्षमा युक्ते क्षमं शक्ते हिते त्रिषु ॥ १४४ ॥

त्रिषु श्यामौ हरितकृष्णौ श्यामा स्याच्छारिवा निशा ।

ललामं पुच्छपुण्ड्राश्वभूषाप्राधान्यकेतुषु ॥ १४५ ॥

त्रिषु श्यामौ हरितकृष्णौ श्यामा स्याच्छारिवा निशा ।

ललामं पुच्छपुण्ड्राश्वभूषाप्राधान्यकेतुषु ॥ १४५ ॥

रुक्क्ष मध्यात्म मखादौ प्रधाने प्रथमस्त्रिषु ।

वामौ वल्गुप्रतीपौ द्वावधमौ न्यूनकुत्सितौ ॥ १४६ ॥

रुक्क्ष मध्यात्म मखादौ प्रधाने प्रथमस्त्रिषु ।

वामौ वल्गुप्रतीपौ द्वावधमौ न्यूनकुत्सितौ ॥ १४६ ॥

जीर्णश्च परिभुक्तश्च यातयाममिदं द्वयम् ।

तुरङ्गरुडौ ताड्यौ निलयापचयौ क्षयौ ॥ १४७ ॥

जीर्णश्च परिभुक्तश्च यातयाममिदं द्वयम् ।

तुरङ्गरुडौ ताड्यौ निलयापचयौ क्षयौ ॥ १४७ ॥

* रुक् is a plant.

† रुक् ?

श्वशुर्यौ देवरश्यालौ भ्रातृभ्यौ भ्रातृजद्विषौ ।
पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ स्यादर्थः स्वामिवैश्ययोः ॥ १४८ ॥

श्वशुर्यौ देवरश्यालौ भ्रातृभ्यौ भ्रातृजद्विषौ ।
पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ स्यादर्थः स्वामिवैश्ययोः ॥ 148

तिथः पुष्ये कलियुगे पर्यायो ऽवसरे क्रमे ।
प्रत्ययोऽधौनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु ॥ १४९ ॥

तिथः पुष्ये कलियुगे पर्यायो ऽवसरे क्रमे ।
प्रत्ययोऽधौनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु ॥ 149

रन्ध्रे शब्देऽथानुशयो दौघद्वेषानुतापयोः ।
स्यूलोच्चय स्वसाकल्ये गजानां मध्यमे गते ॥ १५० ॥

रन्ध्रे शब्देऽथानुशयो दौघद्वेषानुतापयोः ।
स्यूलोच्चय स्वसाकल्ये गजानां मध्यमे गते ॥ 150

समयाः शपथाचारकालसिद्धान्तसंविदः ।
व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनया स्त्रयः ॥ १५१ ॥

समयाः शपथाचारकालसिद्धान्तसंविदः ।
व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनया स्त्रयः ॥ 151

अत्ययो ऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डेऽप्यथापदि ।

युद्धायत्योः सम्परायः पूज्यस्तु श्वशुरेऽपि च ॥ १५२ ॥

शुद्धं मुञ्चते च ॥ 152

पश्चादवस्थायिवलं समवायश्च सन्नयौ ।

संघाते सन्निवेशे च संस्थायः प्रणया स्त्वमौ ॥ १५३ ॥

सन्निवेशे च संस्थायः प्रणया स्त्वमौ ॥ 153

संस्थायः प्रणया स्त्वमौ ॥ 153

विस्मय-याच्ञा-प्रेमाणी विरोधेऽपि समुच्छयः ।

विषयो यस्य यो ज्ञात स्तत्र शब्दादिकेऽपि ॥ १५४ ॥

विस्मय-याच्ञा-प्रेमाणी विरोधेऽपि समुच्छयः ॥ 154

विस्मय-याच्ञा-प्रेमाणी विरोधेऽपि समुच्छयः ॥ 154

निर्यासेऽपि कषायो ऽस्त्रौ सभायाञ्च प्रतिश्रयः ।

प्रायो मूम्न्यन्तगमने मन्युर्दैन्ये क्रतौ क्रुधि ॥ १५५ ॥

निर्यासेऽपि कषायो ऽस्त्रौ सभायाञ्च प्रतिश्रयः ॥ 155

निर्यासेऽपि कषायो ऽस्त्रौ सभायाञ्च प्रतिश्रयः ॥ 155

कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्यादेः काञ्च्यां मध्येभवन्धने ।

क्षत्या क्रियादेवतयो स्त्रिपु भेद्ये धनादिभिः ॥ १६० ॥

कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्यादेः काञ्च्यां मध्येभवन्धने ।

क्षत्या क्रियादेवतयो स्त्रिपु भेद्ये धनादिभिः ॥ 160

जन्यं स्याज्जनवादेऽपि जघन्योऽन्त्ये ऽधमेऽपि च ।

गर्ह्याधीनौ च वक्तव्यौ कल्यौ सज्जनिरामयौ ॥ १६१ ॥

जन्यं स्याज्जनवादेऽपि जघन्योऽन्त्ये ऽधमेऽपि च ।

गर्ह्याधीनौ च वक्तव्यौ कल्यौ सज्जनिरामयौ ॥ 161

आत्मवाननपेतोऽर्थादर्थ्यः पुण्यन्तु चार्वापि ।

रूप्यं प्रशस्तरूपेऽपि बदान्यो बलगुवागपि ॥ १६२ ॥

आत्मवाननपेतोऽर्थादर्थ्यः पुण्यन्तु चार्वापि ।

रूप्यं प्रशस्तरूपेऽपि बदान्यो बलगुवागपि ॥ 162

न्याय्येऽपि मध्यं सौम्यन्तु सुन्दरे सोमदैवते ।

निवहावमरौ वारौ मंस्तरौ प्रस्तराध्वरौ ॥ १६३ ॥

न्याय्येऽपि मध्यं सौम्यन्तु सुन्दरे सोमदैवते ।

निवहावमरौ वारौ मंस्तरौ प्रस्तराध्वरौ ॥ 163

गुरु गौप्यतिपिवाद्यौ द्वापरौ युगसंशयौ ।
प्रकारौ भेदसादृश्यावाकाराविक्रान्तास्तौ ॥ १६४ ॥

गुरुगुणसुखाद्यसौम्या । द्वापरौ वैश्वानरादिभ्यः ।
प्रकारौ भेदसादृश्यावाकाराविक्रान्तास्तौ ॥ 164

किंशारु धान्यशूकेषु मरु धन्वधराधरौ ।
अद्रयो द्रुमशैलार्काः स्त्रोस्तनाब्दौ पयोधरौ ॥ १६५ ॥

किंशारु धान्यशूकेषु मरु धन्वधराधरौ ।
अद्रयो द्रुमशैलार्काः स्त्रोस्तनाब्दौ पयोधरौ ॥ 165

ध्वान्तारिदानवा वृषा बलिहस्तांशवः कराः ।
प्रदरा भङ्गनारौरुग्वाणा अस्त्राः कचा अपि ॥ १६६ ॥

ध्वान्तारिदानवा वृषा बलिहस्तांशवः कराः ।
प्रदरा भङ्गनारौरुग्वाणा अस्त्राः कचा अपि ॥ 166

अजातशत्रुणा गौः कालेऽप्यशमश्रुर्ना च त्रवरः ।
स्वर्णेऽपि राः परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ॥ १६७ ॥

अजातशत्रुणा गौः कालेऽप्यशमश्रुर्ना च त्रवरः ।
स्वर्णेऽपि राः परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ॥ 167

मुक्ताशुद्धौ च तारः स्याच्छारो वायौ स तु त्रिपु ।
कर्वुरेऽथ प्रतिज्ञाजिसम्बिदापत्सु सङ्गरः ॥ १६८ ॥

सुक्ताशुद्धौ च तारः स्याच्छारो वायौ स तु त्रिपु ।
कर्वुरेऽथ प्रतिज्ञाजिसम्बिदापत्सु सङ्गरः ॥ 168

वेदभेदे गुप्तिवादे मन्त्रो मित्रो रवावपि ।
मखेषु यूपखण्डेऽपि स्वरुर्गुह्येऽप्यवस्तरः ॥ १६९ ॥

वेदभेदे गुप्तिवादे मन्त्रो मित्रो रवावपि ।
मखेषु यूपखण्डेऽपि स्वरुर्गुह्येऽप्यवस्तरः ॥ 169

आडम्बर स्तूर्यरवे गजेन्द्राणाञ्च गर्जिते ।
अभिहारो ऽभियोगे च चैर्ये सन्नहनेऽपि च ॥ १७० ॥

आडम्बर स्तूर्यरवे गजेन्द्राणाञ्च गर्जिते ।
अभिहारो ऽभियोगे च चैर्ये सन्नहनेऽपि च ॥ 170

स्याज्जङ्गमे परीवारः खड्गकोशे परिच्छेदे ।
विष्टरो विटपौ दर्भमुष्टिः पौठाद्य मासनम् ॥ १७१ ॥

स्याज्जङ्गमे परीवारः खड्गकोशे परिच्छेदे ।
विष्टरो विटपौ दर्भमुष्टिः पौठाद्य मासनम् ॥ 171

द्वारि द्वाःस्ये प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे ।

विपुले नकुले विष्णौ बभ्रुः स्यात् पिङ्गले त्रिपु ॥ १७२ ॥

द्विपुले द्वौ नकुले द्वौ नकुले । त्रिपुले त्रिपुले च ।

विष्णौ बभ्रुः स्यात् पिङ्गले त्रिपु ॥ 172

मारो बले स्थिरांशे च न्याये क्लीवं वरे त्रिपु ।

दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम् ॥ १७३ ॥

मारो बले स्थिरांशे च न्याये क्लीवं वरे त्रिपु ।

दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम् ॥ 173

महागण्डे दुर्गपथे कान्तारः पुन्नपुंसकम् ।

मत्सरोऽन्धशुभद्वेषे तद्वत् छपणयोस्त्रिपु ॥ १७४ ॥

महागण्डे दुर्गपथे कान्तारः पुन्नपुंसकम् ।

मत्सरोऽन्धशुभद्वेषे तद्वत् छपणयोस्त्रिपु ॥ 174

देवादृते वरः श्रेष्ठे त्रिपु क्लीवे मनाकप्रिये ।

वंशाङ्कुरे कर्गैरोऽम्बौ तरुमेदे घटे च ना ॥ १७५ ॥

देवादृते वरः श्रेष्ठे त्रिपु क्लीवे मनाकप्रिये ।

वंशाङ्कुरे कर्गैरोऽम्बौ तरुमेदे घटे च ना ॥ 175

अल्पे च परिमाणे सा मात्रं कार्त्स्न्यवधारणे ।
 आलेखाश्चर्ययो श्विचं कलचं श्रोणिभार्ययोः ॥ १८० ॥

सुहृद्गुणदत्तवर्द्धनस्य । तेषु गुणवैशेष्ये बद्धवत् ।
 गण्यैर्वैशेष्ये बद्धवत् ॥ 180

योग्यभाजनयोः पात्रं पत्रं वाहनपक्षयोः ।
 निदेशग्रन्थयोः शास्त्रं शस्त्र मायुधलौहयोः ॥ १८१ ॥

विशेष्यैर्गुणैर्गुणवैशेष्ये । येषु वैशेष्ये बद्धवत् ।
 वैशेष्यैर्गुणैर्गुणवैशेष्ये । येषु वैशेष्ये बद्धवत् ॥ 181

स्याज्जटांशुकयो नैत्रं श्लेचं पत्नीशरौरयोः ।
 मुखाग्रे क्रोडहस्तयोः पोत्रं गोचन्तु नाम्नि च ॥ १८२ ॥

उपदेशोऽर्थवैशेष्ये । येषु वैशेष्ये बद्धवत् ।
 येषु वैशेष्ये बद्धवत् ॥ 182

सत्र माच्छादने यज्ञे सदादाने वनेऽपि च ।
 अजिरं विषये कायेऽप्यम्बरं थोमि वामसि ॥ १८३ ॥

सुहृद्गुणदत्तवर्द्धनस्य । सुहृद्गुणवैशेष्ये बद्धवत् ।
 येषु वैशेष्ये बद्धवत् ॥ 183

चक्रं राष्ट्रेऽप्यक्षरन्तु मोक्षेऽपि क्षीरं मसु च ।
स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ द्वारमावेऽपि गोपुरम् ॥ १८४ ॥

चक्रं राष्ट्रैः अप्यक्षरन्तु मोक्षेऽपि क्षीरं मसु च ।
स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ द्वारमावेऽपि गोपुरम् ॥ १८४ ॥

गुह्यादभौ गह्वरे द्वे रहोऽन्तिक मुपह्वरे ।
पुरीऽधिकं सुपर्यग्राख्यगारे नगरे पुगम् ॥ १८५ ॥

गुह्यादभौ गह्वरे द्वे रहोऽन्तिक मुपह्वरे ।
पुरीऽधिकं सुपर्यग्राख्यगारे नगरे पुगम् ॥ १८५ ॥

मन्दिरञ्चाथ राष्ट्रोऽस्तौ विषये स्यादुपद्रवे ।
दरोऽस्त्रियां भये शुभ्र वज्रोऽस्तौ हौरके पर्वी ॥ १८६ ॥

मन्दिरञ्चाथ राष्ट्रोऽस्तौ विषये स्यादुपद्रवे ।
दरोऽस्त्रियां भये शुभ्र वज्रोऽस्तौ हौरके पर्वी ॥ १८६ ॥

तन्नं प्रधाने सिद्धान्ते नृववापे परिच्छेदे ।
श्रीशौरं श्वामरे दण्डोऽप्यौशौरं शयनात्तने ॥ १८७ ॥

तन्नं प्रधाने सिद्धान्ते नृववापे परिच्छेदे ।
श्रीशौरं श्वामरे दण्डोऽप्यौशौरं शयनात्तने ॥ १८७ ॥

अनाकुलेऽपि चैकाग्रो व्यग्रो व्यासक्त आकुले ।

उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्युत्तरः स्यादनुत्तरः ॥ १६० ॥

अनाकुलेऽपि चैकाग्रो व्यग्रो व्यासक्त आकुले ।

उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्युत्तरः स्यादनुत्तरः ॥ १६० ॥

एषां विपर्यये श्रेष्ठे दूरानात्मोत्तमाः पराः ।

स्वादुप्रिथौ तु मधुरौ क्रूरौ कठिननिर्द्वयौ ॥ १६३ ॥

एषां विपर्यये श्रेष्ठे दूरानात्मोत्तमाः पराः ।

स्वादुप्रिथौ तु मधुरौ क्रूरौ कठिननिर्द्वयौ ॥ १६३ ॥

उदारो दातृमहतो रितर स्वन्वनीचयोः ।

मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः शुभ्र मुद्दौमशुक्तयोः ॥ १६४ ॥

उदारो दातृमहतो रितर स्वन्वनीचयोः ।

मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः शुभ्र मुद्दौमशुक्तयोः ॥ १६४ ॥

चूडा किरौटं केशाश्च संयता मौलय स्वयः ।

द्रुमप्रभेदमातङ्गकाण्डपुष्याणि पौलवः ॥ १६५ ॥

चूडा किरौटं केशाश्च संयता मौलय स्वयः ।

द्रुमप्रभेदमातङ्गकाण्डपुष्याणि पौलवः ॥ १६५ ॥

क्षतान्तानेहसोः कालश्चतुर्योऽपि युगे कलिः ।
स्यात् कुरङ्गेऽपि कमलः प्रावारेऽपि च कम्बलः ॥ १८६ ॥

वक्षन्तेऽनुशङ्कान्तरात् । नुशङ्कितवर्गवर्षे ।
रेऽनन्तान्तरात् । अन्तःशङ्कितवर्षे ॥ 196

करोपहारयोः पुंसि वलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम् ।
स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं नाकाकसीरिणोः ॥ १८७ ॥

पुंसोऽनुशङ्कितवर्षे । स्त्रीषुऽनुशङ्कितवर्षे ।
स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु । अन्तःशङ्कितवर्षे ॥ 197

वातूलः पुंसि वात्यायामपि वातासहे त्रिषु ।
मेघलिङ्गः शठे ब्यालः पुंसि श्वापदमर्षयोः ॥ १८८ ॥

वातूलः पुंसि । वात्यायामपि । वातासहे । त्रिषु ।
मेघलिङ्गः शठे । ब्यालः पुंसि । श्वापदमर्षयोः ॥ 198

मलोऽस्त्री पापविट्किट्टान्यस्त्री शूलं रुगायुधम् ।
शङ्कावपि द्वयोः कीलः पालिः स्थस्यङ्गपङ्क्तिषु ॥ १८९ ॥

मलोऽस्त्री । पापविट्किट्टान्यस्त्री । शूलं । रुगायुधम् ।
शङ्कावपि । द्वयोः । कीलः । पालिः । स्थस्यङ्गपङ्क्तिषु ॥ 199

कला शिल्पे कालमेदेऽप्यालौ सख्यावली अपि ।
अध्यम्बुविद्यतौ वेला कालमर्यादयोरपि ॥ २०० ॥

कालमर्यादयोरपि । अथवेद्यमर्यादयोरपि ।
वेद्यमर्यादयोरपि । अथवेद्यमर्यादयोरपि ॥ 200

बहुलाः कृत्तिका गावो बहुलोऽग्निः शितौ चिपु ।
लौला विलासक्रिययो रूपला शर्करापि च ॥ २०१ ॥

बहुलाः कृत्तिका गावो बहुलोऽग्निः शितौ चिपु ।
लौला विलासक्रिययो रूपला शर्करापि च ॥ 201

शोणितेऽम्भनि कौलालं मूलमाद्ये शिफाभयोः ।
जालं समूह आनायो गवाक्षक्षारकावपि ॥ २०२ ॥

शोणितेऽम्भनि कौलालं मूलमाद्ये शिफाभयोः ।
जालं समूह आनायो गवाक्षक्षारकावपि ॥ 202

शीलं स्वभावे सहते शस्ये हेतुकृते फलम् ।
छदि नैवरुजोः कौवं समूहे पटलं न ना ॥ २०३ ॥

शीलं स्वभावे सहते शस्ये हेतुकृते फलम् ।
छदि नैवरुजोः कौवं समूहे पटलं न ना ॥ 203

अधःस्वरूपयोरस्त्रौ तलं स्याच्चामिषे पलम् ।
 और्ध्वानिलेऽपि पातालं चेलं वस्त्रेऽधमे विपु ॥ २०४ ॥

द्वेषादन्वेष्यन्ति तलं । अन्वेष्यन्ति ।
 अत्र द्वेषादन्वेष्यन्ति । तेषां तेषां दन्वेष्यन्ति तेषां तेषां ॥ 204

कुक्कुलं शङ्कुभिः कौर्णे श्वश्रे ना तु तुपानले ।
 निर्णीते केवलमिति त्रिलिङ्गं त्वेककृतस्त्रयोः ॥ २०५ ॥

कुक्कुलं शङ्कुभिः कौर्णे श्वश्रे ना तु तुपानले ।
 निर्णीते केवलमिति त्रिलिङ्गं त्वेककृतस्त्रयोः ॥ 205

पर्याप्तिश्लेषपुण्येषु कुशलं शिक्षिते विपु ।
 प्रवाल मङ्कुरेऽप्यस्त्री विपु स्थूलं जडेऽपि च ॥ २०६ ॥

पर्याप्तिश्लेषपुण्येषु कुशलं शिक्षिते विपु ।
 प्रवाल मङ्कुरेऽप्यस्त्री विपु स्थूलं जडेऽपि च ॥ 206

करालो दन्तुरे तुङ्गे चारौ दशे च पेशलः ।
 मूर्खोऽर्भकेऽपि बालः स्याल्लोल श्वलसदृष्णयोः ॥ २०७ ॥

करालो दन्तुरे तुङ्गे चारौ दशे च पेशलः ।
 मूर्खोऽर्भकेऽपि बालः स्याल्लोल श्वलसदृष्णयोः ॥ 207

द्वदावौ वनारण्यवह्नौ जन्महरौ भवौ ।

मन्त्रौ सहायः सचिवौ पतिशाखिनरा धवाः ॥ २०८ ॥

द्वयोर्द्वौ वनारण्यवह्नौ जन्महरौ ।

मन्त्रौ सहायः सचिवौ पतिशाखिनरा धवाः ॥ २०८ ॥

अवयः शैलमेपाका आज्ञाह्वानाध्वरा हवाः ।

भावः सत्वस्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ॥ २०९ ॥

अवयः शैलमेपाका आज्ञाह्वानाध्वरा हवाः ।

भावः सत्वस्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ।

द्वयोर्द्वौ वनारण्यवह्नौ जन्महरौ ॥ २०९ ॥

स्यादुत्पाटे फले पुष्ये प्रभवो गर्भमोचने ।

अविश्वासेऽपह्नवेऽपि निहतावपि निह्ववः ॥ २१० ॥

स्यादुत्पाटे फले पुष्ये प्रभवो गर्भमोचने ।

अविश्वासेऽपह्नवेऽपि निहतावपि निह्ववः ॥ २१० ॥

उत्सेकामर्षयोरिच्छा प्रसरे मह उत्सवः ।

अनुभावः प्रभावे स्यात् सताञ्च मतिनिश्चये ॥ २११ ॥

उत्सेकामर्षयोरिच्छा प्रसरे मह उत्सवः ।

अनुभावः प्रभावे स्यात् सताञ्च मतिनिश्चये ॥ २११ ॥

स्याज्जन्महेतुः प्रभवः स्थानञ्चाद्योपलब्धये ।

श्रद्धायां विप्रतनये शस्त्रे पारशवः पुमान्* ॥ २१२ ॥

श्रद्धायां विप्रतनये । पारशवः पारशवः पुमान् ॥ २१२ ॥

ध्रुवो भमेदे क्लीवन्तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु ।

स्वो ज्ञातावात्मनि स्वन्निष्ठात्मीये स्वोऽस्त्रियान्धने ॥ २१३ ॥

ध्रुवो भमेदे क्लीवन्तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु ।
स्वो ज्ञातावात्मनि स्वन्निष्ठात्मीये स्वोऽस्त्रियान्धने ॥ २१३ ॥

स्त्रीकटिवस्त्रवन्धेऽपि नीवी परिपण्डपि च ।

शिवा गौरौफेरवयोर्द्वन्द्वं कलहयुग्मयोः ॥ २१४ ॥

स्त्रीकटिवस्त्रवन्धेऽपि नीवी परिपण्डपि च ।
शिवा गौरौफेरवयोर्द्वन्द्वं कलहयुग्मयोः ॥ २१४ ॥

द्रव्यासुव्यवसायेषु सत्त्वमस्त्री तु जन्तुषु ।

क्षीवं नपुंसके यखे वाच्यलिङ्गमविक्रमे ॥ २१५ ॥

द्रव्यासुव्यवसायेषु सत्त्वमस्त्री तु जन्तुषु ।
क्षीवं नपुंसके यखे वाच्यलिङ्गमविक्रमे ॥ २१५ ॥

* This line seems to be an interpolation in Sanskrit.

द्वौ विश्वौ वैश्वमनुजौ द्वौ चराभिमरौ स्पशौ ।
द्वौ राशौ पुञ्जमेपाद्यौ द्वौ वंशौ कुलमस्करौ ॥ २१६ ॥

द्वौ विश्वौ वैश्वमनुजौ द्वौ चराभिमरौ स्पशौ ।
द्वौ राशौ पुञ्जमेपाद्यौ द्वौ वंशौ कुलमस्करौ ॥ २१६ ॥
द्वौ विश्वौ वैश्वमनुजौ द्वौ चराभिमरौ स्पशौ ।
द्वौ राशौ पुञ्जमेपाद्यौ द्वौ वंशौ कुलमस्करौ ॥ २१६ ॥ 216

रहः प्रकाशौ वीकाशौ निर्व्वेशो मृतिभोगयोः ।
कृतान्ते पुंसि कौनाशः क्षुद्रकर्मकयो स्त्रियु ॥ २१७ ॥

रहः प्रकाशौ वीकाशौ निर्व्वेशो मृतिभोगयोः ।
कृतान्ते पुंसि कौनाशः क्षुद्रकर्मकयो स्त्रियु ॥ २१७ ॥
रहः प्रकाशौ वीकाशौ निर्व्वेशो मृतिभोगयोः ।
कृतान्ते पुंसि कौनाशः क्षुद्रकर्मकयो स्त्रियु ॥ २१७ ॥ 217

पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात् कुशमप्सु च ।
दशावस्थानिकविधाप्याशा तृष्णापि चायता ॥ २१८ ॥

पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात् कुशमप्सु च ।
दशावस्थानिकविधाप्याशा तृष्णापि चायता ॥ २१८ ॥
पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात् कुशमप्सु च ।
दशावस्थानिकविधाप्याशा तृष्णापि चायता ॥ २१८ ॥ 218

वशा स्त्री करिणी च स्याद्दृग्ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु ।
स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोरामस्तरावपि ॥ २१९ ॥

वशा स्त्री करिणी च स्याद्दृग्ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु ।
स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोरामस्तरावपि ॥ २१९ ॥
वशा स्त्री करिणी च स्याद्दृग्ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु ।
स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोरामस्तरावपि ॥ २१९ ॥ 219

प्रकाशोऽतिप्रसिद्धेऽपि शिशावन्ने च वालिशः ।

सुरमत्स्यावनिमिपौ पुरुपावात्ममानवौ ॥ २२० ॥

सुगुणविभवमस्यमममम । सुसुखविभुजसोवसिष ।
 सुदुःखविभुजसोवसिष । सुदुःखविभवमममम ॥ 220

काकमत्स्यात्खगौ ध्वाङ्गौ कक्षौ तु तृणवौरुधौ ।

अभीपुः प्रग्रहे रश्मौ प्रैपः प्रेषणमर्द्धने ॥ २२१ ॥

सुखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ।
 सुदुःखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ॥ 221

पक्षः सहायेऽप्युष्णीपः शिरोवेष्ट-किरीटयोः ।

शुक्ले मूपिके श्रेष्ठे सुकृते वृषभे वृषः ॥ २२२ ॥

सुखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ।
 सुदुःखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ॥ 222

कोपोऽस्त्री कुट्टमले खड्गपिधानेऽर्थौघदिव्ययोः ।

द्यूते ऽष्टे सारिफलकेऽप्याकप्योऽघासमिन्द्रिये ॥ २२३ ॥

सुखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ।
 सुदुःखविभवमममम सुदुःखविभवमममम ॥ 223

ना द्यूताङ्गे कर्पचक्रे व्यवहारे कलिद्रुमे ।

कर्पवार्त्ता करौषाग्निः कर्पुः कुल्याभिधायिनी ॥ २२४ ॥

अग्निः कर्पुः कुल्याभिधायिनी ॥ २२४ ॥

अग्निः कर्पुः कुल्याभिधायिनी ॥ २२४ ॥

पुम्भावे तत् क्रियायाञ्च पौरुषम् विषमसु च ।

उपदानेऽप्यामिपं स्यादपराधेऽपि किल्बिषम् ॥ २२५ ॥

अपराधेऽपि किल्बिषम् ॥ २२५ ॥

अपराधेऽपि किल्बिषम् ॥ २२५ ॥

स्यादृष्टौ लोकधात्वंगे वत्सरे वर्षमस्त्रियाम् ।

पेक्षा नृत्येक्षणं प्रज्ञा भिक्षा सेवार्थना मृतिः ॥ २२६ ॥

पेक्षा नृत्येक्षणं प्रज्ञा भिक्षा सेवार्थना मृतिः ॥ २२६ ॥

पेक्षा नृत्येक्षणं प्रज्ञा भिक्षा सेवार्थना मृतिः ॥ २२६ ॥

त्विट् शोभाऽपि त्रिषु परे न्यक्षं कात्स्न्यनिक्षपयोः ।

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षो रुक्षस्त्वमेन्यचिक्कणे ॥ २२७ ॥

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षो रुक्षस्त्वमेन्यचिक्कणे ॥ २२७ ॥

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षो रुक्षस्त्वमेन्यचिक्कणे ॥ २२७ ॥

रविश्वेतच्छ्रद्धौ हंसौ नृर्यवह्नी विभावन्त ।
वत्सौ तर्णकवर्षौ द्वौ सारङ्गाश्च दिवौकसः ॥ २२८ ॥

रविश्वेतच्छ्रद्धौ हंसौ नृर्यवह्नी विभावन्त ।
वत्सौ तर्णकवर्षौ द्वौ सारङ्गाश्च दिवौकसः ॥ २२८ ॥

ऋङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे श्रुवे रसः ।
पुंस्युत्तंसाऽवतंसौ द्वौ कर्णपूरेऽपि श्रेखरे ॥ २२९ ॥

ऋङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे श्रुवे रसः ।
पुंस्युत्तंसाऽवतंसौ द्वौ कर्णपूरेऽपि श्रेखरे ॥ २२९ ॥

देवमेदेऽनले* रश्मौ वन्त रत्ने धने वसु ।
विष्णौ च वेधाः स्त्री त्वाशौर्हिताशंसाऽह्निदंप्रयोः ॥ २३० ॥

देवमेदेऽनले* रश्मौ वन्त रत्ने धने वसु ।
विष्णौ च वेधाः स्त्री त्वाशौर्हिताशंसाऽह्निदंप्रयोः ॥ २३० ॥

लालसे प्रार्थनैत्सुक्ये हिंसा चौर्यादि कर्म च ।
प्रह्वरश्वापि मूद्यावौ रोदस्यौ रोदसौ च ते ॥ २३१ ॥

लालसे प्रार्थनैत्सुक्ये हिंसा चौर्यादि कर्म च ।
प्रह्वरश्वापि मूद्यावौ रोदस्यौ रोदसौ च ते ॥ २३१ ॥

तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रोऽप्यतस्त्रियु ।

विद्वान् विदंश्च वीभत्सो हिंस्रोऽप्यतिशये त्वमी ॥ २३६ ॥

तेजसोऽप्यतस्त्रियुः । वीभत्सोऽप्यतिशये ।

विद्वान् विदंश्च वीभत्सोऽप्यतिशये ।

२३६ ॥ २३६

दृढप्रशस्ययोज्यायान् कनीयांस्तु युवाल्पयोः ।

वरीयांस्तूरुवरयोः साधीयान् साधुवादयोः ॥ २३७ ॥

दृढप्रशस्ययोज्यायान् कनीयांस्तु युवाल्पयोः ।

वरीयांस्तूरुवरयोः साधीयान् साधुवादयोः ॥ २३७ ॥

दलेऽपि वर्हे निर्व्वन्धोपरागाकार्कादयो ग्रहाः ।

दार्थ्यापीडे काथरसे निर्यूहो नागदन्तके ॥ २३८ ॥

दलेऽपि वर्हे निर्व्वन्धोपरागाकार्कादयो ग्रहाः ।

दार्थ्यापीडे काथरसे निर्यूहो नागदन्तके ॥ २३८ ॥

तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहः प्रग्रहोऽपि च ।

पत्नी परिजनादानमूलशापाः परिग्रहाः ॥ २३९ ॥

तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहः प्रग्रहोऽपि च ।

पत्नी परिजनादानमूलशापाः परिग्रहाः ॥ २३९ ॥

दारेष्वपि गृहाः श्रोण्यामप्यारोहो वरस्त्रियाः ।
 व्यूहो वृन्देऽप्यहिर्द्वेष्यग्रीन्दर्का स्तमोपहाः ॥ २४० ॥

द्वन्द्वेऽपि गृहाः श्रोण्यामप्यारोहो वरस्त्रियाः ।
 व्यूहो वृन्देऽप्यहिर्द्वेष्यग्रीन्दर्का स्तमोपहाः ॥ २४० ॥

परिच्छदे नृपार्होऽर्थे परिवहोऽव्ययाः परे ॥ २४१ ॥

परिच्छदे नृपार्होऽर्थे परिवहोऽव्ययाः परे ॥ २४१ ॥

इति नानार्थवर्गः ।

इति अमरकोषे ॥

अव्ययवर्गः ।

आङ्गीपदर्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे ।

आ प्रगृह्यः स्मृता वाक्येऽप्यास्तु स्यात् कीपपीडयोः ॥ १ ॥

श्रीः ३५ पदार्थेऽभिव्याप्तौ ॥

आङ्गीपदार्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे ।
 आ प्रगृह्यः स्मृता वाक्येऽप्यास्तु स्यात् कीपपीडयोः ॥ १ ॥
 आङ्गीपदार्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे ।
 आ प्रगृह्यः स्मृता वाक्येऽप्यास्तु स्यात् कीपपीडयोः ॥ १ ॥

पापकुत्सेपदर्थे कु धिङ्निर्भर्त्सननिन्दयोः ।

चान्वाचये समाहारेतररेतरसमुच्चये ॥ २ ॥

पापकुत्सेपदार्थे कु धिङ्निर्भर्त्सननिन्दयोः ।
 चान्वाचये समाहारेतररेतरसमुच्चये ॥ २ ॥
 पापकुत्सेपदार्थे कु धिङ्निर्भर्त्सननिन्दयोः ।
 चान्वाचये समाहारेतररेतरसमुच्चये ॥ २ ॥

स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ प्रकर्षे लङ्नेऽप्यति ।

स्वित् प्रञ्जे च वितर्के च तु स्वाङ्गेऽवधारणे ॥ ३ ॥

स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ प्रकर्षे लङ्नेऽप्यति ।
 स्वित् प्रञ्जे च वितर्के च तु स्वाङ्गेऽवधारणे ॥ ३ ॥
 स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ प्रकर्षे लङ्नेऽप्यति ।
 स्वित् प्रञ्जे च वितर्के च तु स्वाङ्गेऽवधारणे ॥ ३ ॥

सकृत् सहैकवारं स्यादारादूरसमीपयोः ।

प्रतीच्यां चरमे पश्चादुताप्यर्थविकल्पयोः ॥ ४ ॥

सकृत्सहैकवारं स्यादारादूरसमीपयोः ।
 प्रतीच्यां चरमे पश्चादुताप्यर्थविकल्पयोः ॥ ४ ॥

पुनः सदार्थयोः शश्वत् साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः ।

खेदानुकम्पासन्तोषविस्मयामन्त्रण्ये वत ॥ ५ ॥

पुनः सदार्थयोः शश्वत् साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः ।
 खेदानुकम्पासन्तोषविस्मयामन्त्रण्ये वत ॥ ५ ॥

हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः ।

प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयोगतः ॥ ६ ॥

हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः ।
 प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयोगतः ॥ ६ ॥

इति हेतुप्रकरणप्रकर्षादिसमाप्तिषु ।

प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽप्रत इत्यपि ॥ ७ ॥

इति हेतुप्रकरणप्रकर्षादिसमाप्तिषु ।
 प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽप्रत इत्यपि ॥ ७ ॥

यावत्तावच्च साकल्येऽवधौ मानेऽवधारणे ।
मङ्गलानन्तरारम्भप्रश्नकात्स्न्येऽप्यथ ॥ ८ ॥

ཇི་མེད་དེ་མེད་སྐྱེ་གཉེན། བར་བཅོས་ས་ཚོད་དང་དཔྱི་གསལ་འཛིན་ནོ།
རྒྱ་ལོ་སྐྱེ་གཉེན་འཛིན་དང་ཚོམ། འཛིན་དང་གུར་ལ་ཨ་ཐོ་ལོ། དེ་ནས། ॥ 8

वृथा निरर्थकाविध्यो नानानिकोभयार्थयोः ।
नु पृच्छायां विकल्पे च पश्चात्सादृश्ययोरनु ॥ ९ ॥

ཇི་མེད་དེ་མེད་ལུ་བ་མིན། བར་མཚོས་ས་ཚོམ་དཔྱི་གསལ།
གུར་ལ་ཨ་ཐོ་ལོ་འཛིན་དང་། འཛིན་དང་དག་ཨ་ཐོ་ལོ། ॥ 9

प्रश्नावधारणानुज्ञानुनयामन्त्रणे ननु ।
गर्हा-समुच्चय-प्रश्न-शङ्का-सम्भावनास्वपि ॥ १० ॥

འཛིན་དཔྱི་གསལ་འཛིན་ཇི་མེད་ཚོམ། མིན་གཞུགས་འཛིན་ལ་ན་ཐོ་ལོ།
ཇི་མེད་དང་གུར་བལྟས་འཛིན་ལ་དང་། བརྟམ་བ་འཛིན་དང་འཛིན་ལ་འཛིན་ལོ། ॥ 10

उपमायां विकल्पे वा सामि त्वर्द्धे जुगुप्सने ।
अमा सह समीपे च कं वारिणि च मूर्द्धि च ॥ ११ ॥

ཇི་དང་འཛིན་ལ་དཔྱི་གསལ་འཛིན་ནོ། མཚོ་མིན་དང་ཇི་མེད་ལོ།
ཨ་ཐོ་ལོ་ལོ་སྐྱེ་གཉེན་དང་། ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ། ॥ 11

* Tib: ཇི་མེད་

† For ཇི་མེད་

इवेत्यमर्थयो रेवं नूनं तर्कोऽथ निश्चये ।

तूष्णीमर्थे सुखे जोषं किम्पृच्छायां जुगुप्सने ॥ १२ ॥

इवेत्यमर्थयो रेवं नूनं तर्कोऽथ निश्चये ।

तूष्णीमर्थे सुखे जोषं किम्पृच्छायां जुगुप्सने ॥ १२ ॥

॥ १२ ॥

नाम प्राकाश्य-सम्भाव्य-क्रोधोपगम-कुत्सने ।

अल म्भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम् ॥ १३ ॥

नाम प्राकाश्य-सम्भाव्य-क्रोधोपगम-कुत्सने ।

अल म्भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम् ॥ १३ ॥

हुं वितर्के परिप्रश्ने समयान्तिकमध्ययोः ।

पुन रप्रथमे भेदे नि निश्चयनिषेधयोः ॥ १४ ॥

हुं वितर्के परिप्रश्ने समयान्तिकमध्ययोः ।

पुन रप्रथमे भेदे नि निश्चयनिषेधयोः ॥ १४ ॥

स्यात् प्रबन्धे चिरातीते निकटागामिके पुरा ।

जरय्युरौ चोररौ च विस्तारेऽङ्गीकृतौ चयम् ॥ १५ ॥

स्यात् प्रबन्धे चिरातीते निकटागामिके पुरा ।

जरय्युरौ चोररौ च विस्तारेऽङ्गीकृतौ चयम् ॥ १५ ॥

स्वर्गे परे च लोके स्व र्वार्त्तासम्भाव्ययोः किल ।

निषेधवाक्यालङ्कारजिज्ञासानुनये खलु ॥ १६ ॥

वर्षेऽस्य च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ।
नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ॥ 16

समौपोभयतः शीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभितः ।

नामप्रकाशयोः प्रादु मित्योऽन्योऽन्यं रहस्यपि ॥ १७ ॥

नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ।
नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ॥

तिरो ऽन्तर्द्वौ तिर्य्यगर्थे हा विषादशुगर्त्तिषु ।

अहहेत्यद्भुते खेदे हि हेताववधारणे ॥ १८ ॥

नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ।
नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ॥

चिराय चिररात्राय चिरस्याद्या चिरार्यकाः ।

सुहृः पुनःपुनः शश्वदभीष्टा मसकत् समाः ॥ १९ ॥

नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ।
नृणां च वैश्वानरेण सुतः । नान्यत्तन्मनुजैश्च नृणां च ॥ 19

साग् अटित्यञ्जसाहाय द्राड् मंक्षु सपदि द्रुते ।
वलवत् सुष्टु किमुत स्वत्यतीव च निर्भरे ॥ २० ॥

सञ्ज्ञेनसञ्ज्ञुनञ्ज्ञेनदन्ञ्ज्ञुनञ्ज्ञेनदन् । नैवदन्दन्ञ्ज्ञेनञ्ज्ञुन ।
शैतुनञ्ज्ञेनदन्ञ्ज्ञेनदन् । सुदन्ञ्ज्ञेनञ्ज्ञेनञ्ज्ञेन ॥ २०

पृथग्विनान्तरेणर्त्ते हिरुङ्गानाना च वर्जने ।
यत्तद्यतस्तती हेता वसाकल्ये तु चिच्चन ॥ २१ ॥

शैशेनञ्ज्ञेनदन्ञ्ज्ञेनदन् । सुदन्ञ्ज्ञेनञ्ज्ञेनञ्ज्ञेन ।
यत्तद्यतस्तती हेता वसाकल्ये तु चिच्चन ॥ २१

कदाचिज्जातु सार्द्धन्तु साकं सत्रा समं सह ।
श्रानुकूल्यार्थकं प्राध्वं व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥ २२ ॥

कदाचिज्जातु सार्द्धन्तु साकं सत्रा समं सह ।
श्रानुकूल्यार्थकं प्राध्वं व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥ २२

आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत च ।
तु हि च स ह वै पादपूरणे पूजने स्वति ॥ २३ ॥

आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत च ।
तु हि च स ह वै पादपूरणे पूजने स्वति ॥ २३

दिवाहीत्यथ दोषा च नक्तञ्च रजनाविति ।
तिर्य्यगर्थे साचि तिरोऽप्यथ सम्बोधनार्थकाः ॥ २४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २४

स्युः प्याट् पाङ्ङ है हे भोः समया निकता हिरक् ।
अतर्किते तु सहसा स्यात्पुरः पुरतोऽग्रतः ॥ २५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २५

स्वाहा देवहविर्दानि श्रीपङ् वीपङ् वपट् स्वधा ।
किञ्चिदीपन्मनागल्पे प्रेत्यामुत्र भवान्तरे ॥ २६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २६

वदा यथा तथैवैवं साम्येऽहो ह्री च विस्मये ।
मौने तु तूष्णीं तूष्णीकां सद्यः सपदि तत्क्षणे ॥ २७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २७

दिष्ट्या श मुपजीपं चेत्यानन्देऽथान्तरेऽन्तरा ।

अन्तरेण च मध्ये स्युः प्रसह्य तु हठार्थकम् ॥ २८ ॥

अन्तरेण च मध्ये स्युः प्रसह्य तु हठार्थकम् ।

अन्तरेण च मध्ये स्युः प्रसह्य तु हठार्थकम् ॥ २९ ॥

युक्ते द्वे साम्प्रतं स्थानेऽभौक्ष्णं शश्वदनारते ।

अभावे नह्यनो नापि माम् मालञ्च वारणे ॥ २९ ॥

अभावे नह्यनो नापि माम् मालञ्च वारणे ।

अभावे नह्यनो नापि माम् मालञ्च वारणे ॥ ३० ॥

पक्षान्तरे चेद्यदि च तत्त्वे त्वद्वाञ्जमा द्वयम् ।

प्राकाशये प्रादु राविः स्यादोमेवं परमं मते ॥ ३० ॥

प्राकाशये प्रादु राविः स्यादोमेवं परमं मते ।

प्राकाशये प्रादु राविः स्यादोमेवं परमं मते ॥ ३१ ॥

प्राकाशये प्रादु राविः स्यादोमेवं परमं मते ॥ ३० ॥

समन्ततस्तु परितः सर्वतो विघगित्यपि ।

अकामानुमती काम मद्ध्योपगमेऽस्तु च ॥ ३१ ॥

अकामानुमती काम मद्ध्योपगमेऽस्तु च ।

अकामानुमती काम मद्ध्योपगमेऽस्तु च ॥ ३१ ॥

ननु च स्याद् विरोधोक्तौ कश्चित् कामप्रवेदने ।
निःयमं दुःयमं गर्ह्ये यथास्वन्तु यथायथम् ॥ ३२ ॥

ननु च स्याद् विरोधोक्तौ कश्चित् कामप्रवेदने ।
निःयमं दुःयमं गर्ह्ये यथास्वन्तु यथायथम् ॥ ३२ ॥

मृषा मिथ्या च वितथे यथार्थन्तु यथातथम् ।
स्युरेवन्तु पुनर्व्वैवेत्यवधारणवाचकाः ॥ ३३ ॥

मृषा मिथ्या च वितथे यथार्थन्तु यथातथम् ।
स्युरेवन्तु पुनर्व्वैवेत्यवधारणवाचकाः ॥ ३३ ॥

प्रागतीतार्थकं नूनमवश्यं निश्चये द्वयम् ।
संवदर्येऽवरेत्वर्वागामेवं स्वयमात्मना ॥ ३४ ॥

प्रागतीतार्थकं नूनमवश्यं निश्चये द्वयम् ।
संवदर्येऽवरेत्वर्वागामेवं स्वयमात्मना ॥ ३४ ॥

अल्पे नौचै र्महत्पुत्रैः प्रायो भूमाद्रुते शनैः ।
सना नित्ये वहिर्वाद्ये स्मातोतेऽस्तमदर्शने ॥ ३५ ॥

अल्पे नौचै र्महत्पुत्रैः प्रायो भूमाद्रुते शनैः ।
सना नित्ये वहिर्वाद्ये स्मातोतेऽस्तमदर्शने ॥ ३५ ॥

अस्ति सत्वे रूपोक्ताबूङ् उं प्रश्नोऽनुनये त्वयि ।
ह्रं तर्कं स्यादुपा रात्रेरवसाने नमो नतौ ॥ ३६ ॥

अस्ति सत्वे रूपोक्ताबूङ् उं प्रश्नोऽनुनये त्वयि ।
ह्रं तर्कं स्यादुपा रात्रेरवसाने नमो नतौ ॥ ३६ ॥

पुनरर्थोऽङ्गनिन्दायां दुष्टु सुष्टु प्रशंसने ।
सायं साये प्रगे प्रातः प्रभाते निकपान्तिके ॥ ३७ ॥

पुनरर्थोऽङ्गनिन्दायां दुष्टु सुष्टु प्रशंसने ।
सायं साये प्रगे प्रातः प्रभाते निकपान्तिके ॥ ३७ ॥

परुत्परार्थ्यपमोऽब्दे पूर्वे पूर्वतरेयति ।
अद्यात्राश्लथ पूर्व्वह्रीत्यादौ पूर्व्वोत्तरापगात् ॥ ३८ ॥

परुत्परार्थ्यपमोऽब्दे पूर्वे पूर्वतरेयति ।
अद्यात्राश्लथ पूर्व्वह्रीत्यादौ पूर्व्वोत्तरापगात् ॥ ३८ ॥

तथाधरान्यान्यतरेतगात् पूर्व्वद्युगादयः ।
उभयद्युशोभयेद्युः परे त्वह्नि परेद्यवि ॥ ३९ ॥

तथाधरान्यान्यतरेतगात् पूर्व्वद्युगादयः ।
उभयद्युशोभयेद्युः परे त्वह्नि परेद्यवि ॥ ३९ ॥

लिङ्गादिसंग्रहवगः ।

सलिङ्गशास्त्रैः सन्नादिकृत्तद्वितममासजैः ।

अनुक्तैः संग्रहो लिङ्गं संकीर्णवदिहोन्नयेत् ॥ १ ॥

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । स्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

लिङ्गशेषविधिव्यापौ विशेषैर्यद्यवाधितः ।

स्त्रियामीदृद्धिरामैकाश्च सयोनि प्राणिनाम च ॥ २ ॥

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

नामविद्युन्निशावल्ली वीणादिग्भू नदीह्रियाम् ।

अदन्तैर्द्विगुरेकार्थो न स पात्रयुगादिभिः ॥ ३ ॥

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव । कृष्णस्य चतुर्णां पदेषु चैव ।

तल्लन्टे येनिकद्यचा वैरमैयुनकादिवुन् ।

स्त्रीभावादावनित्तिन् वुल् ग्गच् क्यपोऽयुजजिद्धिःशाः ॥ ४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

उणादिपुनिरुरीश्च ङगाबूडन्तं चरं स्थिरम् ।

तत् क्रीडायां प्रहरणं चेन्मौष्ठा पात्तवा ए दिक् ॥ ५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

घञोऽः सा क्रियास्याच्चेदाण्डपाता हि फाल्गुनी ।

श्यैनम्पाता हि सृगया तैलम्पाता स्वधेति दिक् ॥ ६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

स्त्री स्यात् काचिन्मृणाल्यादि विवक्षापचये यदि ।

लङ्का श्रेफालिका टीका धातकी पञ्जिकादकी ॥ ७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

सिधका सारिका हिक्का प्राचिकोल्का पिपौलिका ।
तिन्दुकी कणिका भङ्गिः सुरङ्गा चूचि माढयः ॥ ८ ॥

सिधुकी सिन्दुकी हिकुके हिकुके । सिधुकी सिधुकी सिधुकी ।
तिन्दुकी कणिका भङ्गिः सिधुकी । सिधुकी सिधुकी सिधुकी सिधुकी सिधुकी ।
सिधुकी सिधुकी सिधुकी ॥ ८

पिच्छा वितण्डाकाकिएयशूर्णिः शानी द्रुणी दरत् ।
सातिः कन्या तथा सन्दौ नाभी राजसभापि च ॥ ९ ॥

पिच्छा वितण्डाकाकिएयशूर्णिः शानी द्रुणी दरत् ।
सातिः कन्या तथा सन्दौ नाभी राजसभापि च ॥ ९ ॥

भल्लरी चर्चरी पारौ होरा लङ्का च सिधुला ।
लाक्षा लिक्षा च गण्डूपा गृध्रसौ चमसौ मसौ ॥ १० ॥

भल्लरी चर्चरी पारौ होरा लङ्का च सिधुला ।
लाक्षा लिक्षा च गण्डूपा गृध्रसौ चमसौ मसौ ॥ १० ॥

पुंस्त्वे समेदानुचराः सपर्यायाः सुरासुराः ।
स्वर्गयागाद्रि भेषाब्धि द्रुकालासिशरारयः ॥ ११ ॥

पुंस्त्वे समेदानुचराः सपर्यायाः सुरासुराः ।
स्वर्गयागाद्रि भेषाब्धि द्रुकालासिशरारयः ॥ ११ ॥

द्वन्द्वेश्ववड्वावश्ववड्वा न समाहृते ।

कान्तः स्वर्य्येन्दुपर्यायाः पूर्वोऽयः पूर्वकोऽपि च ॥ १६ ॥

कान्तः स्वर्य्येन्दुपर्यायाः पूर्वोऽयः पूर्वकोऽपि च ॥ १६ ॥

कान्तः स्वर्य्येन्दुपर्यायाः पूर्वोऽयः पूर्वकोऽपि च ॥ १६ ॥

वटकथानुवाकश्च रत्नकश्च कुटुम्बकः ।

पुङ्खो न्यूङ्खः समुङ्खश्च विटपट्टधटाः खटः ॥ १७ ॥

पुङ्खो न्यूङ्खः समुङ्खश्च विटपट्टधटाः खटः ॥ १७ ॥

पुङ्खो न्यूङ्खः समुङ्खश्च विटपट्टधटाः खटः ॥ १७ ॥

कोट्टारघट्टहट्टाश्च पिण्डगोण्डपिचिण्डवत् ।

गडुः करण्डोलगुडोवरण्डश्च किणो घुणः ॥ १८ ॥

गडुः करण्डोलगुडोवरण्डश्च किणो घुणः ॥ १८ ॥

गडुः करण्डोलगुडोवरण्डश्च किणो घुणः ॥ १८ ॥

हृति सौमन्त हरितो रोमन्योऽज्ञौयवुद्गदाः ।

कासमर्दोऽर्दनिः कुन्दः फेनस्तूपौ सपृषकौ ॥ १९ ॥

कासमर्दोऽर्दनिः कुन्दः फेनस्तूपौ सपृषकौ ॥ १९ ॥

कासमर्दोऽर्दनिः कुन्दः फेनस्तूपौ सपृषकौ ॥ १९ ॥

आतपः क्षत्रिये नाभिः कुणपक्षुरकेदराः ।

पूरक्षुरप्रचुक्राश्च गोलहिङ्गुलपुङ्गलाः ॥ २० ॥

श्रीवेङ्कटेश्वरस्यै नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ।

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ॥ २० ॥

वेतालमल्लभल्लाश्च पुरोडाशोऽपि पद्विशः ।

कुल्मापो रभसश्चैव सकटाहः पतद्ब्रह्मः ॥ २१ ॥

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ।

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ।

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ॥ २१ ॥

द्विहीनेऽन्यच्च खारण्यपर्णास्वभ्रहिमोदकम् ।

शीतोष्णमांसरुधिरमुखाक्षिद्रविणं बलम् ॥ २२ ॥

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ।

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ॥ २२ ॥

हलहेमशुल्ललोहसुखदुःखशुभाशुभम् ।

जलपुष्पाणि लवणं व्यञ्जनान्यनुलेपनम् ॥ २३ ॥

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ।

सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः । सर्वत्र सर्वेषु श्रीगणेशाय नमः ॥ २३ ॥

उपज्ञोपक्रमान्तश्च तदादित्वप्रकाशने ।

कोपज्ञकोपक्रमादि कन्योशीनरनामसु ॥ २८ ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥ २९ ॥

भावे न एकचिद्भ्योऽन्ये समूहे भावकर्मणीः ।

अदन्तप्रत्ययाः पुण्यसुदिनाभ्यां त्वहःपरः ॥ २९ ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

मञ्जुः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः ॥ ३० ॥

क्रियाध्ययानां भेदकान्येकत्वेऽप्युक्ततोऽटके ।

चीचं पिच्छं पृहस्थूणं तिरौटं मर्मयोजनम् ॥ ३० ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥ ३१ ॥

राजभूयं वाजपेयं गद्यपद्ये कृती कवेः ।

माणिक्यभाष्यसिन्दूरचौरचौवरपञ्जरम् ॥ ३१ ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥

हेमः शेषः केचनः मञ्जुः परीः मञ्जुः । देवः नक्षत्रः केचनः मञ्जुः मञ्जुः ॥ ३२ ॥

लोकायतं हरितालं विदलं स्थालवाह्ववम् ।

पुंनपुंसकयोः श्रेयोऽर्द्धचंपिण्याककण्टकाः ॥ ३२ ॥

लोकैः श्रेयोऽर्द्धचंपिण्याककण्टकाः ।
पुंनपुंसकयोः श्रेयोऽर्द्धचंपिण्याककण्टकाः ॥ ३२

मोदक स्तण्डक पृङ्गः शाटकः कर्ब्वटोऽर्बुदः ।

पातकोद्योगचरकतमालामलका नडः ॥ ३३ ॥

मोदक स्तण्डक पृङ्गः शाटकः कर्ब्वटोऽर्बुदः ।
पातकोद्योगचरकतमालामलका नडः ॥ ३३

कुष्ठं मुण्डं शौधु वुस्तं श्लेडितं श्लेमकुट्टिमम् ।

सङ्गमं शतमानार्मं सम्बलाव्ययताण्डवम् ॥ ३४ ॥

कुष्ठं मुण्डं शौधु वुस्तं श्लेडितं श्लेमकुट्टिमम् ।
सङ्गमं शतमानार्मं सम्बलाव्ययताण्डवम् ॥ ३४

कवियं कन्दकार्पासं पारावारं युगन्धरम् ।

यूपं प्रग्रीवपात्रीवे यूपं चमसचिक्कसौ ॥ ३५ ॥

कवियं कन्दकार्पासं पारावारं युगन्धरम् ।
यूपं प्रग्रीवपात्रीवे यूपं चमसचिक्कसौ ॥ ३५

अर्द्धर्चादौ घृतादौनां पुंस्त्वाद्यं वैदिकं ध्रुवम् ।

तन्नोक्तमिह लोकेऽपि तच्चेदस्त्यस्तु शेषवत् ॥ ३६ ॥

उरुवर्द्धेव शेषस्य वरुषेषस्य क्वस्य । सुवुव शेषस्य रीम उरुदेस्य ।

रेवरेव वरुषस्य वरुषस्य देवरेव क्वस्य रीमरेव ॥ ३६

स्त्रीपुंसयोरपत्यान्ता द्विचतुःषट्पदोरगाः ।

जातिभेदाः पुमाख्याश्च स्त्रीयोगैः सहस्रकः ॥ ३७ ॥

यौ शेषस्य वरुषस्य वरुषस्य । वरुषस्य वरुषस्य वरुषस्य वरुषस्य ।

रीमस्य रीमस्य सुवुवस्य सुवुवस्य । सुवुवस्य सुवुवस्य सुवुवस्य सुवुवस्य ॥ ३७

मुनिर्वराटकः स्वातिर्वर्णको जाटलिर्मनुः ।

मूपा स्तपाटौ कर्कन्धु यंष्टिः शाटी कटौ कुटिः ॥ ३८ ॥

मुनिर्वराटकः स्वातिर्वर्णको जाटलिर्मनुः ।

मूपा स्तपाटौ कर्कन्धु यंष्टिः शाटी कटौ कुटिः ।

मूपा स्तपाटौ कर्कन्धु यंष्टिः शाटी कटौ कुटिः ॥ ३८

स्त्रीनपुंसकयोर्भावक्रिययोः प्यञ् क्वचिच्च वुञ् ।

औचित्यमौचित्यौ मैत्री मैत्र्यं वुञ् प्रागुदाहृतः ॥ ३९ ॥

औचित्यमौचित्यौ मैत्री मैत्र्यं वुञ् प्रागुदाहृतः ।

औचित्यमौचित्यौ मैत्री मैत्र्यं वुञ् प्रागुदाहृतः ॥ ३९

पद्यन्तप्राक्पदाः सेनाद्यायाशालासुरानिशाः ।

स्याद्वा नृसेनं श्वनिशङ्गेशाल मितरे च दिक् ॥ ४० ॥

सुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तः ।

सुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तः ।

सुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तःसुनान्निःसङ्गन्तः ॥ 40

आवन्नन्तोत्तरपटो द्विगुश्चापुंसि नस्य लुप् ।

त्रिखट्टश्च त्रिखट्टी च त्रितल्लश्च त्रितल्ल्यपि ॥ ४१ ॥

आवन्नन्तोत्तरपटो द्विगुश्चापुंसि नस्य लुप् ।

त्रिखट्टश्च त्रिखट्टी च त्रितल्लश्च त्रितल्ल्यपि ॥ ४१ ॥

आवन्नन्तोत्तरपटो द्विगुश्चापुंसि नस्य लुप् ॥ 41

त्रिषु पाचौ पुटी वाटौ पेटी कुवलदाडिमौ ।

परं लिङ्गं स्वप्रधाने द्वन्द्वे तत्पुरुषेऽपि तत् ॥ ४२ ॥

त्रिषु पाचौ पुटी वाटौ पेटी कुवलदाडिमौ ।

परं लिङ्गं स्वप्रधाने द्वन्द्वे तत्पुरुषेऽपि तत् ॥ ४२ ॥

अर्थान्ताः प्राद्यलं प्राप्तापन्नपूर्वाः परोपगाः ।

तद्वितार्थो द्विगुः संख्यासर्व्वनामतदन्तकाः ॥ ४३ ॥

अर्थान्ताः प्राद्यलं प्राप्तापन्नपूर्वाः परोपगाः ।

तद्वितार्थो द्विगुः संख्यासर्व्वनामतदन्तकाः ॥ ४३ ॥

बहुव्रीहिरदिङ् नाम्ना मुनेया तदुदाहृतिः ।

गुणद्रव्यक्रियायोगोपाधयः परगामिनः ॥ ४४ ॥

वसन्तः षड्भुवनयोः । सुमन्तः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ॥ ४४ ॥

कृतः कर्त्तर्यसंज्ञायां कृत्याः कर्त्तरि कर्मणि ।

अणाद्यन्ता स्तेन रक्ताद्यर्थे नानार्थभेदकाः ॥ ४५ ॥

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ॥ ४५ ॥

षट् संज्ञकास्त्रिषु समा युष्मदम्मत्तिङ्ब्ययम् ।

परं विरोधे श्रेयन्तु ज्ञेयं शिष्टप्रयोगतः ॥ ४६ ॥

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ॥ ४६ ॥

इत्यमरसिंहकृतौ नामलिङ्गानुशासने ।

सामान्यस्तृतीयः काण्डः साङ्ग एव समर्थितः ॥ ४७ ॥

इति लिङ्गादिमंगलवर्गः ।

शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः शिवः ।

मन्त्रं नमसां नित्यं च ॥
 श्रुत्वा तदात्मनां नमसां नित्यं च ॥
 ते योऽपि योऽपि योऽपि योऽपि ॥
 ते योऽपि योऽपि योऽपि योऽपि ॥
 नित्यं च नित्यं च नित्यं च नित्यं च ॥
 नित्यं च नित्यं च नित्यं च नित्यं च ॥

मन्त्रं नित्यं च नित्यं च नित्यं च ॥
 यत्नं नित्यं च नित्यं च नित्यं च ॥
 मन्त्रं नित्यं च नित्यं च नित्यं च ॥